

Møte tirsdag den 28. mars kl. 10

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n (nr. 56):

1. Redegjørelser av helse- og omsorgsministeren og landbruks- og matministeren om den alvorlige situasjonen som har oppstått på grunn av sykdomsutbrudd knyttet til bakterien E. coli O103
2. Interpellasjon fra representanten Finn Martin Vallernes til utenriksministeren:

«Kinas økende økonomiske forbindelser med resten av verden gir landet betydelig utenrikspolitisk innflytelse. I det norsk-kinesiske politiske samarbeidet har menneskerettighetsdialogen en viktig plass. Kinas og Norges utenrikspolitiske prioriteringer overfor tredjeland er imidlertid delvis sprikende: Mens Norge og likesinnede land har vektlagt godt styresett, menneskerettigheter og demokrati i sin utenrikspolitikk, har Kina delvis konkurrerende prioriteringer, for eksempel i Afrika.

I hvilken grad benytter Regjeringen menneskerettighetsdialogen med Kina til å drøfte forhold i – og til – tredjeland, og hvilke konkrete saker vil Regjeringen prioritere i så måte?»

3. Interpellasjon fra representanten Odd Einar Dørum til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Den viktige satsingen i Oslo indre øst de siste årene har vært et spleiselag mellom stat og kommune. Denne satsingen har vært avgjørende for å fremme både byutvikling, integrering og sosialt likeverd. På samme måte skal det nå iverksettes en liknende satsing i Groruddalen. I Oslo sør, Søndre Nordstrand, er det en voksende befolkning, stor andel minoritetspråklige og betydelige integreringsutfordringer.

Er statsråden åpen for et samarbeid med Oslo kommune i forbindelse med å iverksette en Oslo sør-pakke, på linje med satsingen i indre øst og Groruddalen, for å fremme inkluderende byutvikling, god integrering og sosialt likeverd?»

4. Referat

Presidenten: Representanten Eirin Kristin *Sund*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Venstres stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Trine Skei *Grande* fra og med 28. mars og inntil videre
- fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Åse Gunhild Woie *Duesund* i tiden fra og med 29. mars til og med 31. mars for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Praha i Tsjekkia.

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.

– Det anses vedtatt.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:

For Aust-Agder fylke: Kjell Ingolf *Ropstad*

For Oslo: Alvhild *Hedstein*

– Det anses vedtatt.

Alvhild Hedstein er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Kenneth Svendsen. – Andre forslag foreligger ikke, og Kenneth Svendsen anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møte i dag.

Statsråd *Sylvia Brustad* overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Redegjørelser av helse- og omsorgsministeren og landbruks- og matministeren om den alvorlige situasjonen som har oppstått på grunn av sykdomsutbrudd knyttet til bakterien E. coli O103

Statsråd Sylvia Brustad [10:04:41]: 15 mennesker er inntil nå bekreftet syke av en «sint stamme» av bakterietypen E. coli O103. Og aller mest tragisk: En liten gutt på fire år døde den 9. mars som følge av akutt nyresvikt. Jeg er svært opptatt av frykten – og sorgen – som har rammet enkeltmenneskene, og jeg håper inderlig at vi snart kan se slutten på dette alvorlige utbruddet.

Folkehelseinstituttet bekreftet den 22. mars funn av E. coli O103 i to prøver av Sognemorr fra Gilde Terina, Sogndal. Bakteriene er identiske med de som er funnet hos pasienter. Vi har dermed kommet et langt skritt videre, men mye arbeid gjenstår fortsatt for å prøve å finne kilden.

Saken viser at vi har god smitteovervåking og metoder for å nøste opp, selv om metodene er kompliserte og dessverre tar tid. Faglig har dette vært en vanskelig sak.

Regjeringa har som kjent varslet en full gjennomgang av saken i etterkant, og vi skal lære av den. Sammen med landbruks- og matministeren har jeg på vegne av Regjeringa startet en prosess med sikte på en fullstendig ekstern evaluering. Jeg forsikrer at denne evalueringa skal involvere alle berørte parter. Vi skal innhente et bredt spekter av fagpersoner fra både inn- og utland, slik at vi kan være sikre på at saken også vurderes av folk som ikke har deltatt i håndteringa. Både systemet og håndteringa skal evalueres.

Alle sider av saken skal gjennomgås: de faglige, de forvaltningsmessige og de informasjonsmessige. Det blir viktig å se om de fakta som har vært lagt til grunn, har kommet raskt nok og blitt vurdert godt nok, om de nødvendige tiltakene er gjort, og om vi skal forbedre våre systemer.

Maten er en helt selvfølgelig del av alles hverdag, og derfor har denne saken naturlig nok også vakt så stor allmenn interesse. Jeg forstår at mange, særlig småbarnsforeldre, har vært bekymret, og kanskje fortsatt er bekymret.

Det er klart at maten vår skal være trygg, og at forbrukerne skal kunne stole på det. Vi har valgt et høyt beskyttelsesnivå i vårt land, bl.a. uttrykt gjennom matloven, men vi må konstatere, ikke minst gjennom denne saken, at dette ikke går av seg selv. Det er en kamp som må kjempes hver dag på alle nivåer.

Matloven er som kjent en ny lov fra 1. januar 2004. Den omfatter alle forhold i hele matproduksjonskjeden, fra og med primærproduksjon – fiske og husdyrbruk – til og med omsetning til forbrukerne. Dette skal sikre at alle leddene i kjeden samlet tar et ansvar for at maten vår er trygg.

Myndighetsfordelingen mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet ble fastsatt 19. desember 2003.

Denne konkrete saken gjelder smitte via kjøttvarer. Det er jeg som har ansvaret for regelverket, og for at det føres tilsyn, i alle foredlings- og omsetningsledd etter at dyrene er avlivet. Dersom det er nødvendig med tiltak i slakterier eller senere i produksjonskjeden, er det mitt ansvarsområde. Tiltak mot skitne husdyr i besetningen eller for å kartlegge forekomst av E. coli i husdyrbestanden, er landbruks- og matministerens ansvarsområde.

Det er virksomhetene som skal sørge for at lovgivninga etterleveres. Foreligger det grunn til mistanke om fare for helseskadelige næringsmidler, skal virksomhetene umiddelbart iverksette nødvendige tiltak for å forebygge og redusere skade, herunder stanse omsetning og iverksette tilbaketrekking.

Mattilsynet er som kjent den offentlige hovedaktøren ved håndtering av matsmitte. Nettopp derfor legger matloven vekt på at Mattilsynet har et selvstendig ansvar, og skal stå for tiltakene på faglig grunnlag. Mattilsynet kan pålegge virksomhetene å trekke tilbake mat, dersom de ikke selv setter i verk tilstrekkelige tiltak. Ved mistanke om helsefare skal Mattilsynet gi allmennheten relevant informasjon, og det skal ikke gambles med folks helse.

Folkehelseinstituttet har et selvstendig ansvar for sykdomsovervåking. Mattilsynet og Folkehelseinstituttet har samarbeidet tett og holdt landbruks- og matministeren og meg orientert. Fagmyndighetenes innsats og faglige vurderinger skal også inngå i den eksterne evalueringa som vi nå setter i verk.

Jeg vil redegjøre kort for hovedtrekkene i saken fram til i dag. I denne saken har det som kjent vært to hovedspor som har vært framtreddende, det er kjøttdeigsporet og spekepølsesporet.

Mandag 20. februar ble Folkehelseinstituttet varslet om at tre barn var innlagt på sjukehus med den sjeldne nysesjukdommen hemolytisk-uremisk syndrom – HUS. Videre kontakt med landets sjukehus viste at det dreide seg om seks pasienter i perioden 20. januar–20. februar. Etter hvert kom også flere pasienter til. Per i dag er det 15 pasienter som er knyttet til saken.

Folkehelseinstituttet har intervjuet pasientene og de pårørende for å finne smittekilden. Informasjon om aktiviteter, oppholdssteder og inntak av mat og drikke sammenliknes med tilsvarende informasjon fra en kontrollgruppe. Slike kaskontrollundersøkelser er ifølge insti-

tuttet internasjonalt anerkjent. Dersom det påvises bakterier med lik identitet i en matvare, i en dyrebesetning eller i en matvirksomhet med tilknytning til pasienten, anses det normalt at årsaken er bekreftet.

Basert på de seks første pasientene meldte Folkehelseinstituttet 24. februar til Mattilsynet at trolig årsak var Gilde kjøttdeig. Ut fra behovet for varsling til allmennheten måtte Gilde på kort varsel ta stilling til hvilket av produksjonsstedene for Gilde kjøttdeig som var sannsynlig kilde. Gilde sannsynliggjorde samme dag at anlegget på Rudshøgda stemte best med den informasjonen som da forelå. Gilde bekreftet at de selv satte i verk nødvendige tiltak for å forebygge, redusere eller eliminere eventuelle skadevirkninger. Gilde valgte som kjent samme dagen også å trekke tilbake Gilde karbonadedeig og familiedeig, fordi disse kunne sidestilles med Gildes kjøttdeig. Senere samme helg ble også deiger solgt som Coop kjøttdeig og Meny kjøttdeig med råvarer fra Rudshøgda trukket tilbake.

Folkehelseinstituttet meldte så til Mattilsynet 10. mars at informasjon fra pasientene nr. 7–9 tilsa at de pårørende ikke kunne ha visst at de hadde spist deigprodukter fra Gilde. Det førte til økt oppmerksomhet mot deigprodukter med råvarer fra Rudshøgda generelt. Mattilsynet gikk 11. mars ut med råd til publikum om at alle deigprodukter av storfe kjøpt i tiden 1. januar–24. februar som folk fortsatt hadde hjemme, ikke skulle spises.

Gjennom kontakt med næringa ønsket Mattilsynet i løpet av noen dager å få avklart hvilke produkter som hadde forbindelse til industriråvarer fra Rudshøgda, og som forbrukerne ikke burde spise. Ifølge Mattilsynet var dette arbeidet meget vanskelig. Mattilsynet valgte som kjent å be forbrukerne returnere eller kaste alle deigprodukter av storfe uansett merke kjøpt i tida 1. januar–24. februar. Det var på dette tidspunktet stor pågang fra media og stort avklaringsbehov for publikum – forståelig nok.

Mattilsynet fikk i slutten av uke 11 forståelse av at en del industrikunder fortsatt kunne ha noen frosne, ikke varmebehandlede, produkter på markedet, hvor deler av råvarene kunne stamme fra Gilde Rudshøgda i tidsrommet 1. januar–24. februar. Dette ble bekreftet i et møte med næringa 17. mars. På denne bakgrunn forberedte Mattilsynet 18. og 19. mars forskrift om omsetningsforbud, publikumsinformasjon og praktisk kontakt med bransjen.

Mattilsynet mener selv at det er kritikkverdig at disse tiltakene ikke ble satt i verk umiddelbart etter 24. februar. Mattilsynet har tatt selvkritikk på at det ikke var gitt mer tydelige og skriftlige forventninger overfor Gilde og Gildes kunder knyttet til slike industriråvarer, samt at de ikke hadde kontrollert at dette punktet ble fulgt opp i praksis.

I lys av det nye spekepølsesporet og Folkehelseinstituttets vurdering av kjøttdeigsporet som mindre sannsynlig enn før, mente Mattilsynet i samråd med Folkehelseinstituttet at det var iverksatt tilstrekkelige tiltak for å hindre en mulig smitte via kjøttdeigsporet.

I ettertid er det undersøkt flere tusen prøver. Ingen har vært positive slik at en kunne bekrefte mistanken. Negative prøver innebærer imidlertid ikke at mistanken avkreftes.

Mattilsynet og Folkehelseinstituttet arbeidet i tillegg med å vurdere om nye sjukdomstilfeller kunne forklares med den antatte årsaken kjøttdeig, og vurderte andre matvarer som hadde tilknytning til pasientene. Det var bl.a. yoghurt, medisterdeig og kjøttdeig fra andre produsenter, men disse ble sjekket ut av saken.

Informasjon fra pasientene nr. 7–14 gav langt større bredde i informasjonen og langt større behov for å analysere informasjonen enn informasjonen fra de seks første pasientene. Gjennom intervjuer av pasientene nr. 7–11 kom det fram opplysninger som førte til at det ble gjort mer omfattende intervjuer også av pasientene nr. 1–6. Dette gav et nytt bilde av saken, der anlegget Gilde Terina i Sogndal stod sentralt. Dette leder fram til dagens situasjon, der en identisk stamme av E. coli O103 er påvist i Sognemorr fra dette anlegget.

Folkehelseinstituttet meldte til Mattilsynet 20. mars at spekepølsesporet nå kunne anses som hovedsporet. Sporet utviklet seg videre etter hvert som ny informasjon kom til, og knyttet seg som kjent til Gilde Birkebeiner Fjellmorr, Gilde Birkebeiner Sognemorr og Gilde Haugpølse produsert fra 1. desember 2005 til 20. mars 2006 ved Gilde Terina i Sogndal. Mattilsynet nedla 20. mars omsetningsforbud for disse produktene, og anlegget ble som kjent stengt. Folkehelseinstituttet mener at det nye hovedsporet har et langt sikrere grunnlag enn det forrige, fordi pasientantallet er større, og fordi man har påvist E. coli O103.

Mattilsynet har forsøkt å gi fortløpende informasjon til allmennheten og media, slik matloven krever ved mistanke om at det kan oppstå helsefare knyttet til inntak av mat. Mattilsynet har uttalt at det er vanskelig å forene hensynene til full åpenhet og aktiv handling etter mistanke med hensynene til enkel og konsistent informasjon til forbrukerne, og til å hindre grunnløs markedskonsekvens for næringa.

Kjøttbransjen, særlig Gilde, har kommet i en vanskelig situasjon som følge av denne saken. Gilde har framholdt at konsernet i dag har en aktivitetsreduksjon på 25 pst. som følge av markedsreaksjonene, med redusert sysselsetting og opphoping av slaktedyrr i fjøsene.

Vi har forståelse for de belastninger næringa har følt i den tida som saken har pågått, og for frykten for de markedsmessige konsekvensene. Men som ansvarlig minister for at den mater vi kjøper, er trygg, må vi sette hensynet til helsa først. Matloven er også klar på dette. Virksomhetene og Mattilsynet skal vurdere om det foreligger grunn til mistanke om fare for helseskadelige næringsmidler, og handle deretter.

Vi har igjen fått påminnelse om at mattrygghet ikke er noe vi kan ta som en selvfølge. Mattryggheten må sikres gjennom aktiv handling på alle nivåer hver eneste dag. Derfor er det all grunn til nok en gang å minne om at god hygiene er viktig i alle ledd. Vi trenger en matbransje som tar ansvaret sitt alvorlig, og vi trenger et effektivt tilsyn. Jeg vil også se på ordninger som kan gi forbrukerne bedre informasjon om maten enn det som er tilfellet pr. i dag. Det er viktig at alle følger regelverket. Så langt som mulig prøver vi å unngå at slike utbrudd som vi nå har sett, skal

gjenta seg. Likevel må vi nok dessverre være forberedt på at det av og til kan komme vanskelige saker som denne, men alt som står i vår makt, skal gjøres for å forhindre det. Den grundige evalueringa vi nå skal gjennomføre, vil også gjøre oss bedre i stand til å møte slike saker i framtida.

Statsråd Terje Riis-Johansen [10:17:30]: Helse- og omsorgsministeren har nå hatt en bred gjennomgang av hendelsesforløpet fram til i dag i E. coli-saken, og jeg slutter meg til det som er sagt.

Denne saken har berørt også meg sterkt. Familier har gjennomgått tunge dager og uker hvor barna har vært alvorlig syke. Særlig vil jeg få uttrykke min dype medfølelse med den familien som opplevde å miste et barn.

Som helse- og omsorgsministeren har vært inne på, berører dette ansvarsområder som sorterer både under mitt departement og under Helse- og omsorgsdepartementet. Vi har hatt et tett og godt samarbeid hele veien. Som landbruks- og matminister er jeg også administrativt ansvarlig for Mattilsynet.

Det faktum at saken berører ansvarsområder i flere departement, er ikke spesielt for denne saken. Det er samtidig en konsekvens av den restruktureringen som ble gjort på matområdet ved etableringen av Mattilsynet. Tidligere regjeringer har lagt fram organiseringen for Stortinget ved flere anledninger, og det har vært bred politisk enighet om denne.

Etableringen av et felles mattilsyn med ansvar for tilsyn og kontroll langs hele matproduksjonskjeden er nettopp tuftet på nødvendigheten av en helkjedetankegang. Vi har nå ett regelverk, og ett tilsyn med ansvar for hele matkjeden fra produsent og fram til forbruker.

Også flere matskandaler i Europa de siste 10–15 årene har vist med all tydelighet at det er på gården, ved innsatsvarene og i oppdrettsanlegget det viktige arbeidet med å sikre mattryggheten starter. Jo bedre grunnlag for mattrygghet tidlig i kjeden, jo bedre mulighet er det for at produktene er helsemessig trygge når de når fram til forbruker.

Det er likevel viktig å minne om at vi aldri kan garantere null risiko. Det vil alltid være en viss risiko for sjukdomsframkallende bakterier i biologisk materiale. Derfor må vi fortsatt ha strenge regler og en rekke barrierer for å sikre at maten er trygg. Heldigvis er det sjelden det oppstår alvorlige utbrudd av matbårne sjukdommer i Norge. På enkelte områder har vi en klart bedre smittesituasjon via mat enn andre land. Dette kan illustreres ved forekomst av salmonellainfeksjoner blant mennesker i Norge, der om lag 80 pst. av tilfellene skyldes smitte fra utlandet. Dette er takket være vår meget gode dyrehelsestatus.

Vi er godt vant i Norge, og det er også derfor vi tar det så alvorlig og blir så berørt når noe slikt som denne E. coli-saken skjer.

Så litt til hendelsesforløpet. Detaljene er det allerede redegjort grundig for. På bakgrunn av at kjøttdeig helt fra starten av ble pekt på som den mest sannsynlige smittetilførsel, var det naturlig nok stort fokus på hygiene i forbindelse med slakting.

Både i vårt land og i andre land finnes det farlige E. coli-bakterier i tarmen hos et lite antall storfe og sau. Det er et forhold vi må leve med. God og sikker slaktehygiene skal hindre at disse bakteriene overføres til kjøttet.

På dette tidspunktet forelå det også en rapport fra EFTAs overvåkingsorgan, ESA, etter inspeksjon av slakterier og nedskjæringsvirksomheter, hvor både bransjen og Mattilsynet ble utsatt for kritikk.

På grunnlag av den meget alvorlige situasjonen innkalte jeg derfor Mattilsynet, Veterinærinstituttet, Kjøttindustriens Fellesforening, Kjøttbransjens Landsforbund og Gilde til et møte 3. mars for å få en orientering om status og framgang i saken. Helse- og omsorgsdepartementet deltok også på dette møtet. Bransjen orienterte her om en rekke strakstiltak for bedring av slaktehygiene, og Mattilsynet orienterte om tiltak i forhold til det som var påpekt i ESAs rapport. Som administrativt ansvarlig for Mattilsynet var jeg på dette møtet opptatt av å bli forsikret om at nødvendige ressurser og kompetanse var satt på saken. Det var enighet om at en måtte samarbeide bredt med ulike fagmiljøer i jakten på smitekilden.

Torsdag 16. mars tok jeg igjen initiativ sammen med helse- og omsorgsministeren til et møte med Mattilsynet, Folkehelseinstituttet og Veterinærinstituttet. Bakgrunnen for dette møtet var igjen å bli orientert om status og framdrift. Vi tok spesielt opp de kommunikasjonsutfordringene som Mattilsynet stod overfor. Vi forsikret fagetatene om at det i denne saken ikke skulle stå på ressurser i forhold til det viktige arbeidet som de nå var midt oppe i.

Så ønsker jeg å knytte noen ord til rollefordelingen mellom Folkehelseinstituttet og Mattilsynet. Etter matloven har Mattilsynet ansvar for risikohåndteringen i denne type saker. Tilsynets tiltak og vedtak skal tuftes på et faglig grunnlag som tilsynet kan innhente fra kunnskapsinstitusjonene, for på best mulig måte å ha en faglig forankring av risikohåndteringen.

I dette tilfellet spilte Folkehelseinstituttets faglige bidrag en sentral rolle for Mattilsynet, da det i denne saken – helt fram til 22. mars – kun var pasientopplysninger som var grunnlaget for vurderingen av hva som var den mest sannsynlige smitekilden.

Jeg er imidlertid hele veien blitt forsikret om at også andre relevante fagmiljøer var trukket inn i disse vurderingene, som f.eks. Veterinærinstituttet.

Det har vært mange, også her i denne salen, som har hatt meninger og uttalt seg om Mattilsynets rolle og ansvar i denne saken. Jeg synes derfor det kan være riktig å knytte noen ytterligere kommentarer til det.

Matloven slår fast at det er virksomheten som har ansvar for at alle relevante bestemmelser og krav etter loven blir fulgt. Virksomheten skal umiddelbart iverksette tiltak for å forebygge, redusere eller eliminere eventuelle skadevirkninger ved mistanke om helseskadelige næringsmidler, herunder stansing av omsetning og tilbaketrekking. Mattilsynet har ansvar for tilsyn og kontroll med virksomhetene, men har også et ansvar for å pålegge virksomheten bl.a. å trekke tilbake eller destruere næringsmidler, dersom virksomheten ikke i tilstrekkelig grad gjennomfører sine forpliktelser etter loven. Mattilsynet

har også ansvar for tilstrekkelig og relevant informasjon til allmennheten.

Et grunnleggende prinsipp, og forutsetningen for Mattilsynets virke, er hensynet til å sikre forbrukernes liv og helse. Det går utvetydig fram både av matloven selv og dens forarbeider at lovens hovedformål er å sikre at næringsmidler er helsemessig trygge. Ved interesseavveining mellom ulike hensyn er hensynet til helse det helt overordnede.

Ved etableringen av Mattilsynet og vedtakelsen av en ny matlov var behovet for en klar og ryddig rollefordeling mellom aktørene på matområdet et sentralt tema. Å skape klarere skille mellom fag, forvaltning og politikk var ett av prinsippene som ble lagt til grunn. Tilsynet har derfor en høy grad av uavhengighet i tilsynsarbeidet.

Det legges til grunn at departementene i alminnelighet ikke instruerer eller griper inn i enkeltvedtak fattet av Mattilsynet i ordinært tilsynsarbeid. Klagebehandling i enkeltsaker avsluttes også i all hovedsak internt i Mattilsynet.

Det er Mattilsynet som på faglig grunnlag, om nødvendig etter samråd med aktuelle faglige organer, fatter beslutninger og iverksetter nødvendige tiltak i tråd med det tilsynsansvar de har etter matloven. På denne måten skal den nødvendige tillit til tilsynets arbeid og forvaltning av regelverket skapes.

Fra ulikt hold er det falt kommentarer som gir inntrykk av at Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet skulle ha forskjellige målsettinger på matområdet. Til det vil jeg si følgende: Trygg mat er prioritet nr. 1 for Regjeringen i matpolitikken. Dette gjelder både for meg som landbruks- og matminister, det gjelder for fiskeri- og kystministeren, og det gjelder for helse- og omsorgsministeren. Vi har ansvar for at regelverk og forvaltning innenfor hvert vårt område har trygge næringsmidler som hovedhensyn. Her er det ingen uklarhet.

Som landbruks- og matminister vil jeg understreke at trygg mat også er hovedmål nr. 1 for landbrukspolitikken. Landbruket har en kontrakt med samfunnet og skal levere trygg mat. Det er denne tilliten landbruket lever av, og som skaper legitimitet for et landbruk i hele landet.

Jeg vil si det slik at høy tillit til norskproduserte varer er et av norsk landbruks største konkurransefortrinn. Grunnlaget for denne tilliten legges allerede på det enkelte gårdsbruk. Å kompromisere med mattryggheten vil derfor være en lite framtidsrettet næringspolitikk.

Det ansvaret næringen har tatt i saken, viser også hvor avgjørende bransjen selv vurderer denne tilliten å være.

Høy tillit hos forbruker er også avhengig av høy tillit til de etater som har tilsynsansvar for matproduksjonskjeden.

Jeg har full forståelse for at saken har virket forvirrende og har skapt usikkerhet hos folk. Det å gi enkel, forståelig informasjon i denne saken har vært en stor utfordring for Mattilsynet. De erkjenner også selv at dette er et forbedringspunkt. Jeg vil benytte anledningen til å utdype hvorfor Mattilsynet har hatt en særlig krevende oppgave her.

Matlovens system og Mattilsynets tilsynsansvar tilsier at en skal handle på mistanke. Samtidig skal de tiltak og vedtak som iverksettes, stå i et rimelig forhold til målet. Det skal foreligge forholdsmessighet mellom mål og middel. Jo større fare det er snakk om, jo større grunn til å gripe inn. Det er dette som er rammene for Mattilsynets arbeid.

Mattilsynet er uavhengig og skal ikke instrueres i sine faglige vurderinger og tiltak. Dette er matlovens system, og det bygger på prinsipper for tilsynsvirksomhet som det har vært bred politisk enighet om. Samtidig med dette skal Mattilsynet til enhver tid sørge for relevant informasjon til allmennheten.

Alt dette viser noe av kompleksiteten i denne saken. Som helse- og omsorgsministeren var inne på, er det en uhyre krevende oppgave Mattilsynet har i forhold til å ivareta hensynet til full åpenhet, kravet om at det skal handles på mistanke, samt enkel og konsistent informasjon. Forbrukerrådet har i denne sammenhengen hatt kritiske kommentarer til hvordan denne informasjonen og kommunikasjonen til forbrukerne har fungert. Jeg hadde derfor et møte med Forbrukerrådet 22. mars for å høre direkte bakgrunnen for denne kritikken.

Saken har krevd store ressurser hos Mattilsynet. Medarbeiderne har jobbet dag og natt for å komme nærmere en løsning. Det er ikke mulig nå å estimere eksakt hvilke ekstraordinære kostnader som har påløpt, eller som vil fortsette å påløpe framover. Regjeringen vil så langt det er mulig komme tilbake med nærmere omtale og forslag relatert til saken i revidert nasjonalbudsjett.

Så har jeg lyst til å si litt om sporbarhet.

Saken aktualiserer nettopp behovet for bedre sporbarhet. I Norge er det mange miljøer, bransjer og aktører som har velutviklede systemer for sporbarhet og tekniske løsninger for dette. Vi bør imidlertid forbedre samkjøringen av de dataene som er tilgjengelige. Høsten 2005 tok Mattilsynet initiativ til et samarbeid mellom tilsynet, andre offentlige aktører og bransjeaktører for et samordnet, forbedret sporbarhetssystem for matvarer.

Jeg vil nå kalle inn bransjen og Mattilsynet for å bli orientert om dette arbeidet. Målet er en bedre utnyttelse av det datagrunnlaget som finnes, ved hjelp av ny teknologi. Jeg vil sette i gang et forprosjekt for å få fortgang i dette arbeidet, og jeg vil ta initiativ til at det settes av 2 mill. kr til denne oppgaven i 2006.

Dette er en stor og omfattende sak som har hatt store konsekvenser. Det er derfor viktig og nødvendig å foreta en oppsummering og evaluering av saken så snart den er tilstrekkelig avklart. Med den kompleksitet og det store presset som har vært, vil det helt klart være ting som kunne vært gjort annerledes underveis. Dette er det viktig at vi kartlegger og tar lærdom av.

Ut fra dette mener jeg det bør foretas en bred ekstern evaluering av alle relevante sider av saken. I en slik evaluering må myndighetenes håndtering stå helt sentralt. Det vil videre være nødvendig at evalueringen omfatter alle involverte parter, bedrifter som er berørt, kjøttbransjen og mediernes rolle.

Evalueringen bør gjennomføres av personer som har den nødvendige uavhengighet og fagkunnskap. Derfor vil internasjonal ekspertise få en sentral rolle i evalueringsarbeidet. Stortinget vil på egnet måte bli holdt orientert om dette arbeidet.

Denne saken har vært en alvorlig prøvelse for alle involverte. Saken har hatt tragiske konsekvenser. Nå må vi ta oss den tiden vi trenger for å evaluere og for å lære.

Presidenten: Presidenten vil nå foreslå at det under henvisning til forretningsordenens § 34 a åpnes for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og eventuelt et avsluttende innlegg fra hver av statsrådene.

– Det anses vedtatt.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A) [10:30:15]: Dette er en sak som har gått sterkt inn på oss alle sammen. 14 barn og én voksen har blitt alvorlig syke og ett barn har dødd som følge av E. coli-smitte. Vi føler med de familiene som er blitt rammet, og som har hatt tunge dager de siste ukene. Særlig vil jeg uttrykke dyp medfølelse med familien som dessverre har mistet et barn. I tillegg har mange følt engstelse og usikkerhet både i forhold til mulige smittekilder og i forhold til matsikkerhet generelt.

På denne bakgrunn synes jeg det var godt å få en så grundig redegjørelse både fra helse- og omsorgsministeren og fra landbruks- og matministeren om saken.

Vi er vant til trygt å kunne spise all mat som selges i Norge. Vi regner med at alt er behandlet slik det skal, og at alle eventuelle feil i behandlingen blir oppdaget og produktene stoppet. For Norge har et omfattende regelverk som skal sikre at maten er trygg å spise. Samtidig har vi et eget mattilsyn som skal kontrollere og føre tilsyn med at de ulike virksomhetene følger de relevante bestemmelsene de er pålagt å følge. Denne saken viser imidlertid at vi likevel ikke er helt forskånet for mulig smitte gjennom mat.

Landbruks- og matministeren påpekte at matsikkerhet er mål nr. 1 i landbrukspolitikken. Et slikt mål er satt av helsemessige årsaker, men ikke minst av hensyn til landbruket selv. Høy kvalitet er et av norsk landbruks fremste konkurransefortrinn. Derfor har vi et omfattende system som skal fange opp svakheter knyttet til framstilling og behandling av mat, og metoder for å oppspore eventuell smitte. Disse metodene har ført til at vi nå ser ut til å ha kommet langt i arbeidet med å finne smitekilden i denne saken. Det har vært et faglig krevende arbeid som har involvert flere faginstanser, slik statsrådene har informert om.

Denne saken har imidlertid avdekket klare svakheter i systemet. Både helseministeren og landbruksministeren har vist til områder hvor Mattilsynet også selv mener det er rom for forbedring. Vi må nå ta lærdom av denne prosessen. Det er nødvendig at man nå gjennomfører en full, ekstern evaluering av alle sider av saken, som statsrådene også har varslet. Slik kan man se om noe kunne ha vært gjort annerledes, og om man kan gjøre endringer som kan forhindre en liknende situasjon senere.

Redegjørelsene vi nettopp har hørt, bekrefter at Regjeringen har forsikret fagetatene om at det ikke skulle stå på ressurs for å få saken løst. Selve tilsynet skal og må imidlertid utføres av fagfolk. Matloven gir fagmyndighetene selvstendig ansvar, og verken Mattilsynet eller Folkehelseinstituttet skal instrueres i sine faglige vurderinger. Det har heller ikke Regjeringen gjort.

Denne saken viser at Mattilsynet har særlig krevende oppgaver knyttet til informasjon i denne typen saker. Det som synes å ha gjort informasjonen vanskelig, har vært de ulike mistankene knyttet til smitekilder. Det er imidlertid her viktig å peke på at Mattilsynet er gitt ansvar for å igangsette tiltak på bakgrunn av mistanke. De skal altså *ikke* vente til det er en sikker smitekilde som er funnet, før det iverksettes tiltak. Dette er også en del av det å sette matsikkerheten i høysetet. Det skal forebygges ytterligere skade. Det tror jeg vi alle må se på som en styrke ved regelverket, selv om det, som i dette tilfellet, kan bidra til å gjøre saken forvirrende.

Vi har med denne saken blitt minnet om at matsikkerhet ikke er en selvfølge, men noe alle aktører må ta hensyn til hver dag. Matbransjen må ta dette ansvaret alvorlig og sikre god hygiene i alle ledd. Det er ingen tvil om at kjøttbransjen, og særlig Gilde, er rammet hardt av denne saken. Gilde mener de har en aktivitetsreduksjon på 25 pst. som følge av markedsreaksjonen. Det er alvorlig for næringen og for sysselsettingen. Likevel er det klart at vi må sette matsikkerheten øverst. Mattilsynet må vurdere om det har forekommet brudd på noen av bestemmelsene i matloven i denne saken.

Jeg har tillit til at Regjeringen nå får satt i gang en prosess der hele saken gjennomgås, og der man finner ut om noe kunne ha vært gjort annerledes. Det må deretter vurderes om man kan iverksette tiltak som kan forebygges og forhindre slike utbrudd i framtiden, og om man kan iverksette tiltak som gjør at eventuell smitte vil kunne oppdages raskere. Likeså må rutinene for informasjon gjennomgås, slik også statsrådene pekte på.

En slik gjennomgang vil dessverre ikke gjøre om det som har skjedd i denne saken. Men det vil i det minste avdekke hvorvidt man har mulighet til å stå noe bedre rustet i framtiden.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:35:21]: La meg begynne med å takke de to statsrådene for grundige redegjørelser, hvor de understreket alvorlet i den situasjonen vi nå er i, og viktigheten av å iverksette nødvendige tiltak på både kort og lang sikt.

E. coli-saken har skapt stor usikkerhet hos norske forbrukere om hvorvidt norsk mat er trygg nok. Vi har vært vant til få saker her i Norge hvor det har blitt stilt spørsmål ved om den maten vi spiser, er trygg nok. Vi har også fra matvarebransjen fått høre at norsk mat sågar har vært tryggere enn utenlandsk mat. Etter den saken som vi nå har vært gjennom, er det på tide å stoppe litt opp og sette spørsmålstegn ved om alle de sannheter som vi tidligere ikke har satt spørsmålstegn ved, fortsatt er gyldige.

At barn skal bli alvorlig syke – og noen dø – av matvarer som alle har den største tillit til, er svært tragisk,

og det er noe som ikke kan aksepteres i vårt moderne samfunn. Vi føler alle med dem som er rammet av denne saken.

I vårt samfunn må alle som kjøper matvarer, være trygge på at de ikke løper noen risiko ved å spise helt vanlige matvarer fra produsenter som nyter stor tillit i markedet. På matvareområdet er man avhengig av at det er 100 pst. tillit blant forbrukerne til at aktørene i bransjen ivaretar de krav til kontroll, hygiene og kvalitet som man må kunne forvente av disse. Når tilliten ikke er der, vil dette få alvorlige konsekvenser for tillitsforholdet mellom forbrukerne og næringen. Når vi får episoder som E. coli-saken, ser vi også at tilliten fort blir borte, og at salget dermed faller raskt. Dette får store samfunnsmessige konsekvenser for forbrukerne, for bedriftene og for bøndene.

Nå når smitekilden antakeligvis er funnet – jeg må si «antakeligvis», for det er fortsatt en viss forvirring knyttet til om kilden er funnet – må man kunne stille spørsmål ved om saken har vært håndtert på en god nok måte av myndighetene og av kjøttbransjen. Vår oppfatning er at det må foretas en grundig gjennomgang av alle relevante sider av saken, og det er bra at Regjeringen nå varsler at dette vil bli gjennomført. Men at det går ca. en måned fra de første utbrudd til smitekilden er funnet, er ikke akseptabelt – det er altfor lang tid. Når utgangspunktet er et særdeles lavt toleransenivå for å akseptere utbrudd av dette slaget, må man ved et utbrudd forvente at det går kort tid fram til smitekilden er funnet. Vi kan ikke akseptere at dette tar flere uker.

Mattilsynet skal være en sikkerhetsmekanisme – det skal sikre at vi kan ha en matvaretrygghet her i landet som gjør at forbrukerne kan ha 100 pst. tillit til de produktene de kjøper. Det er grunn til å stille spørsmål ved om Mattilsynet denne gangen bestod prøven. Vi må nå få en grundig gjennomgang både av denne saken og av den totale organiseringen på matområdet. Følgende elementer må belyses i en slik gjennomgang:

- evaluering av E. coli-saken
- Mattilsynets organisering og arbeidsmetoder
- informasjonshåndtering
- kjøttbransjens kvalitetsrutiner
- produktenes opprinnelsesmerking og sporbarhet

I tillegg er det av avgjørende betydning å se nærmere på de nære bånd som finnes mellom aktørene i matvarebransjen. Bøndene er også eiere av de største produksjonsbedriftene, som f.eks. Gilde. Det vil derfor være grunn til å sette spørsmålstegn ved om samvirkebedriftene tør å stille harde nok kvalitetskrav overfor sine eiere, som også er de som leverer kjøttet. Tør slaktebilsjåføren fra Gilde som ser et dyr som er skittent eller har dårlig helse, si fra om at dette dyret kan han dessverre ikke ta med til slakteriet på grunn av en mulig smittefare? I tillegg har Mattilsynet stedlige representanter på slakteriene som vil bli knyttet til den enheten de skal kontrollere. Det vil også være naturlig å stille spørsmål ved om det er riktig at det er Landbruks- og matdepartementet som skal ha ansvaret for Mattilsynet, med den fare som her foreligger for sammenblanding mellom næringsinteresser og kontrollarbeid.

Denne saken har også avdekket at vi ikke har et godt nok system for opprinnelsesmerking og sporbarhet for kjøttprodukter. Dette må prioriteres, og jeg er glad for at landbruksministeren i sitt innlegg så sterkt signaliserte at dette er et arbeid som Regjeringen nå vil prioritere. Stortinget har også et Dokument nr. 8-forslag fra Fremskrittspartiet til behandling hvor disse problemstillingene blir belyst.

Inge Lønning (H) [10:40:22]: Under Tsjernobyl-ulykken i 1986 befant jeg meg tilfeldigvis på et ukelant universitetsbesøk i Bulgaria, og avstanden til det stedet ulykken skjedde, er relativt kort. I løpet av en uke etter ulykken hadde borgerne i Bulgaria ikke hørt ett eneste ord fra myndighetene om det som hadde skjedd, og min egen kunnskap om det som hadde skjedd, fikk jeg pr. telefon med Oslo.

Det er helt åpenbart ikke den måten politiske myndigheter skal håndtere vanskelige trusselsaker på i forhold til befolkningens liv og helse. Slik sett kan man si at det vi har opplevd i Norge de siste ukene og månedene, har vært et eksempel på det motsatte, nemlig en ekstrem form for offentlighet, hvor nær sagt enhver tenkelig mistanke har vært ventilert på fjernsynsskjermen i daglige sendinger. Den måten å gjøre det på skaper også et problem, nemlig at de som skal ta imot informasjonen, har særdeles små muligheter for å vurdere hvor troverdig den er.

Jeg setter stor pris på at begge statsrådene viser betydelig ydmykhet og åpenhet når det gjelder å ønske en total evaluering av alle sider ved saken gjennom en uavhengig ekspertgruppe. Det er velbegrunnet. Men den kanskje aller viktigste siden man bør se på i den prosessen, er nettopp informasjonsiden, for det inntrykk som er skapt, er at her manglet det helt klart en overordnet informasjonsstrategi fra første øyeblikk av. Derfor har særlig den mest utsatte målgruppen, nemlig småbarnsforeldre, hatt grunn til å føle seg ganske forvirret etter hvert som man ble bombardert med ny og til dels motstridende informasjon. Det synes også å ha vært om ikke direkte faglig uenighet, så i hvert fall ulike tilnærminger fra respektive helsesidens – Folkehelseinstituttets – informasjon i saken og den informasjonen som har kommet fra Mattilsynet.

Dette taler for at man med tanke på fremtiden bør vurdere om det ikke bør være en fast strategi for hvorledes informasjonsvirksomheten overfor befolkningen skal håndteres, og det bør i hvert fall være helt klare regler for hvilken statsråd som skal ha det overordnede koordineringsansvaret for informasjonsvirksomheten. Denne saken viser jo at det lovgivningsarbeidet som ble forberedt av den forrige regjering, og som ble vedtatt av Stortinget i forrige stortingsperiode, sikkert kan være riktig på tegnebrettet, men at det er en konstruksjon som er meget komplisert, og som ikke minst når det gjelder fordeling av ansvar – hvem som har det politiske ansvar for hvilke deler av virksomheten – antakelig er altfor komplisert. Slike systemer kan være velegnet i godvær, men de er sjelden velegnet i stormkast. Derfor er det svært mye som taler for at man når den tid kommer at man skal trekke konklusjo-

ner, bør plassere koordineringsansvaret hos helse- og omsorgsministeren.

Når alt kommer til alt, dreier mattrygghet seg om hensynet til menneskers liv og helse og det å sikre at menneskers liv og helse ikke utsettes for unødige risiko på grunn av for dårlig kvalitet på det som tilbys i butikkene. Når man har bestemt seg for at det skal gjennomføres en full evaluering, bør ingen trekke konklusjonene på forhånd – men jeg vil foreløpig i hvert fall signalisere at det er to hensyn som må være overordnet. Det ene er å vurdere hvorvidt faginstansene i dag har tilstrekkelig kompetanse og tilstrekkelig frihet og uavhengighet til å foreta de faglige vurderingene. Det andre er at det politiske ansvaret for informasjonsstrategien under kriser må tillegges vesentlig større vekt enn det som ble gjort den gangen man tegnet kartet.

Inge Ryan (SV) [10:46:04]: Det er en veldig alvorlig situasjon når unger blir syke av å spise mat man kjøper i butikken – ja, til og med opplever man at noen dessverre dør av den maten de spiser. Derfor har jeg full forståelse for at særlig de som har små unger, blir urolige før de får vite hva som er bra å spise, og hva som ikke er bra å spise. I denne perioden, mens man har undersøkt, har det vært noe usikkert hvor smitten kommer fra. Man har i det ene øyeblikket fjernet kjøttdeig fordi man trodde smitten kom derfra, i neste øyeblikk kommer den fra spekepølse, osv. Det er klart at dette skaper uro og til dels frykt hos mange foreldre.

Så må vi ta innover oss at dette er veldig komplisert. Å finne en slik type bakterie er veldig komplisert, for vi vet hvor mange komponenter som er i de ulike varene, og hvor mange steder man produserer de ulike varene. Jeg må si at den innsatsen ministrene i denne regjeringa og Mattilsynet har gjort i jakten på denne smittekilden, synes jeg har vært formidabel. Det er en komplisert oppgave, og jeg er veldig glad for at man nå ser ut til å ha kommet i mål med det.

Vi var enige i Stortinget om omorganiseringen av Mattilsynet i forrige stortingsperiode. Jeg er glad for at statsrådene nå signaliserer at man vil ta en gjennomgang av denne saken. Jeg synes det er altfor tidlig å konkludere, som enkelte gjør, med at man må endre organiseringen av Mattilsynet. Vi har så vidt kommet i gang med det nye Mattilsynet, og jeg synes at dette må få sette seg noe mer før man går ut og konkluderer. Vi fra SVs side vil også naturligvis se nøye på en evalueringsrapport før vi trekker de endelige konklusjonene.

Det dette handler om, er det som mange stortingsrepresentanter, og ikke minst fra mitt parti, har tatt opp tidligere, at vi i Norge må fokusere på trygg mat. Å fokusere på billig mat er det enkelte som gjør, men vi må fokusere på trygg mat, at vi kan være 100 pst. trygge for at den maten vi putter i oss, ikke er skadelig for helsa. Jeg tror at når vi har fått ryddet opp i denne saken, skal vi fokusere enda mer på rutiner både på slakterier, på gårdsbruk, på produksjonsanlegg og på hvordan vi kan optimalisere dette med trygg mat.

I dette perspektivet er kortreist mat en interessant bit. Det at vi sender maten rundt til mange steder, gjør det enda vanskeligere å spore hvor en eventuell smittekilde kommer fra. Vi har i dag en transport av mat som er formidabel, ikke bare i Norge, men også fra utlandet og inn til Norge.

Så har jeg registrert at det i media fra representanter har kommet kritikk mot statsråder i forbindelse med håndteringen av denne saken. Det må jeg si at vi i mitt parti stiller oss uforstående til. Vi kan ikke se at noen statsråd kunne håndtert denne saken på noen annen måte. Man har valgt å kjøre en åpenhetslinje, og man har valgt å sette inn nødvendige ressurser. Det har vært fullt trøkk hele veien for å prøve å finne denne smitekilden, og man lyktes til slutt. Jeg vil ta avstand fra den kritikken som enkelte har kommet med mot regjeringsmedlemmer i denne saken.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [10:50:17]: Saka me har fått ei ryddig utgreiing om i dag, viser at manglande mattryggleik kan få tragiske konsekvensar. Tankane våre er difor hos offera for den smitta maten – det dei har vore gjennom, og det som faktisk mange av dei enno er inne i.

Denne vonde saka har òg i sterk grad vore prega av ein knuande og vond utryggleik: Kva er trygt å eta? Vil smittekjelda verta funnen? Kan me stola på at kontrollapparatet – som skal sikra at den maten me et, er rein og smittefri – fungerer slik det skal?

Eigentleg har denne saka to hovudutfordringar: for det første å finna smittekjelda, og for det andre igjen å styrkja tilliten til Mattilsynet.

Om smittekjelda veit me no at smitten kom frå spekepølse, og så vidt eg forstår, går søket framleis etter korleis smitten kan ha kome dit. Etter det eg les, kan det verta vanskeleg å få dette klårlagt. Dette viser kor viktig det er å ha matvarer som kan sporast tilbake til leverandør og produsent.

Ei betre merking vil gje forbrukarane betre tryggleik, og det faktumet at god merking gjev større tillit, gjer dette også til ein fordel for dei som produserer og omset mat.

Fleire har vore kritiske til delar av Mattilsynets kommunikasjon i denne saka. I etterpåklokskapens lys bør me innsjå at mange forbrukarar opplevde informasjonen som noko skråsikker, og når så kontrameldingane kom, auka forvirringa og med det utryggleiken. Dette har gjort noko med heile tilliten til kontrollapparatet for mattryggleiken vår. Statsråden, eller statsrådene, har ei stor utfordring i å byggja opp att denne tilliten. Mattilsynet treng rett og slett stor tillit hos forbrukarane. Folkehelseinstituttets rolle, metodebruk og samspel med Mattilsynet bør òg sjåast på.

I slike saker er det òg uvurderleg viktig at politisk leiing er tilgjengeleg og godt synleg heile tida. Det har i rimeleg grad vore tilfellet òg, for det er til sjuande og sist der det endelege ansvaret ligg. Men det at ein statsråd òg kan vere open om usikkerheit, kan i visse situasjonar faktisk gje grunnlag for tillit. Og det er vel nettopp det denne saka me har vore inne i no, er eit døme på, nemleg at det at ein på ein god måte kan gje uttrykk for at ein ikkje beherskar alt, eigentleg kan gje tillit.

Kristeleg Folkeparti meiner at me treng ei fordomsfri vurdering av om den politiske leiinga for Mattilsynet som me har no, er den rette organiseringa. Kristeleg Folkeparti ventar at ingen i utgangspunktet går i skyttargrava, men at me kan få ei sakleg og god drøfting òg av denne viktige sida.

Denne saka viser med all tydelegheit kor viktig mattryggleik er for folkehelsa. E. coli-utbrotet, saman med fugleinfluensa, meir bruk av miljøgifter og ei meir globalisert matomsetning, osv., gjer at mattryggleik vert eit stadig viktigare tema for forbrukarane.

Vi treng no eit samla politisk grep om desse utfordringane. Difor vil Kristeleg Folkeparti be Regjeringa om å leggja fram ei stortingsmelding om mattryggleiken vår. Ei slik melding bør sjølvsagt evaluera erfaringane frå denne matskandalen, men òg vurdera den politiske organiseringa av tilsynet med mattryggleiken. Vidare må ei slik melding skissera moglege utfordringar knytte til matindustrien, til miljøet, til den globale handelen og til forbrukarendringar og leggja fram strategiar for korleis me kan møte desse utfordringane.

Me treng ei melding som kan leggja til rette for ein breiare politisk debatt om mattryggleiken enn det som me har moglegheit for i dag. Me treng ein slik debatt for å møte utfordringane i framtida på ein god måte.

Eg vil be statsrådene klårgjera om dei vil leggja til rette for ei slik brei politisk handsaming, altså med ei melding til Stortinget. Eg håpar me får eit positivt svar på det.

Oppgåva no er omgåande å forsterka tilliten til kontrollen med mattryggleiken. Det er ein fordel for alle partar, først og fremst for forbrukarane, men òg for produsentane og for kontrollapparatet.

Regjeringa si hovudoppgåve er no å sørgja for at denne tilliten igjen vert styrkt!

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [10:55:17]: Lat meg fyrst utrykkja medkjensle overfor dei enkeltpersonane og familiare som er ramma av sjukdom, og som har gått gjennom ei svært vanskeleg tid. Familien som mista barnet sitt, fortener spesiell merksemd og omtanke.

To statsråder har no gjort greie for sitt arbeid med E. coli O103. Det kan ikkje vera tvil om at dei har handtert saka med største alvor. Dei har delt oppgåvene, dei har halde god kontakt med kvarandre og med sine respektive faginstansar, inklusiv klår melding om at det ikkje skal stå på ressursar når det gjeld å finna smittekjelda.

Statsrådene har oppført seg ryddig og audmjukt. Det er rett i ei så krevjande sak. Dei har òg varsla ei ekstern evaluering av arbeidet. Det er klokt å få ei grundig vurdering av innsatsen. Det vil gi kunnskap og erfaring til seinare saker. Det er òg bra at Regjeringa alt no varslar ein offensiv innsats for sporing. Det er ei sak som er overmoden. Bønder, fôrprodusentar, veterinærar og matbransjen har alle data. Regjeringa tek no nødvendig ansvar for å følgja maten tilbake til utgangspunktet.

Senterpartiet har med stigande undring følggt opposisjonen sine mange utfall og innfall i ein svært krevjande situasjon. Både Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre har følggt opp Framstegpartiet sitt spørsmål om landbruks-

og matministeren sin habilitet – ei uforståelig og unødvendig avsporing, som ikkje lenger er noko tema.

Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre kan vel elles ha sett noresrekord i ansvarsfråskrivning og etterpåklokskap når dei i desse siste vekene har framført kritikk mot måten Mattilsynet er organisert på. Det er fem månader, og ikkje fem år, sidan dei styrte dette landet. Det er jo nettopp desse partia som har ansvaret for dagens organisering. Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet var djupt ueinige i måten som regjeringa Bondevik-II rusha fram organiseringa av Mattilsynet på. Budsjett-innst. S. nr. 8, Tillegg nr. 1 for 2002 – 2003, inneheld m.a. følgjande merknad:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, har konstatert at Regjeringen har gjennomført en prosess i meget stor hastighet, noe som ifølge flere høringsinstanser har medført at mange ikke føler at saksbehandlingen har vært forsvarlig. Det vises til at det bl.a. er gjennomført høringsmøter med meget kort varsel og uklar status.»

Riksrevisjonen har elles kome med kraftig kritikk mot departementet for førebuinga til og gjennomføringa av organiseringa av Mattilsynet. Det singlar i glas når stortingsrepresentant Lars Sponheim møter landbruks- og matminister Lars Sponheim si mangelfulle handtering av den saka – ei sak som for tida er til behandling i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite.

Det er elles interessant å registrera at Framstegspartiet ynskjer forsterka innsats frå ulike instansar. Framstegspartiet føreslo 50 mill. kr i kutt i budsjettet for 2007 til Mattilsynet.

Så har m.a. Erna Solberg nytta ei krevjande tid for mange til å så tvil om kvaliteten på norsk mat. Det er viktig å minna om fakta, t.d. at EU sin samlerapport seier at medan 80 pst. av salmonellatilfella i Noreg kjem av smitte frå utlandet, kjem 90 pst. av tilfella i t.d. Nederland og Tyskland frå smitte innanlands.

Mange har grunn til å gleda seg over at landet har ei regjering som prioriterer trygg mat, som held fram at det er eit viktig konkurransefortrinn, og som ser samanhengen mellom trygg mat og god dyrehelse. Ingen kan vera heilt sikker på at all mat alltid er 100 pst. trygg. Ei ekstern evaluering av denne saka vil vera eit viktig bidrag for ytterlegare innsats for høg matkvalitet.

Vi skal heller ikkje konkludera på førehand når det gjeld ei slik evaluering. Men lat meg no til slutt minna om at det faktisk er viktig at det er samband mellom Landbruks- og matdepartementet og bonden.

Lars Sponheim (V) [11:00:40]: La meg få lov til å starte med å oppklare den åpenbare misforståelsen som parlamentarisk leder for Senterpartiet gav uttrykk for: Jeg og Venstre for øvrig har ikke på noe tidspunkt gitt uttrykk for usikkerhet om organiseringen av Mattilsynet, og vi har heller ikke stilt spørsmål ved landbruksministerens habilitet. Men vi har registrert at habilitetsspørsmålet har vært reist i debatten. Så dette var ikke sant.

Vi har nå hatt en matskandale som har vart i nær to måneder. Dette har vel mer og mer fått karakter av å være en

informasjonsskandale, slik representanten Lønning pekte på i sitt innlegg.

Mange barn er smittet, og så langt har det krevd et barns liv. Frykt, usikkerhet og økende undring i en hel befolkning har kommet i kjølvannet. Da må alle ha lov til å undre seg. For oss i denne sal er det jo slik at vår undring over og vår kontroll med myndighetene retter seg mot Regjeringen og ansvarlige statsråder. Det er vår plikt. Det må være lov å undre seg, slik mange har gjort, når Folkehelseinstituttets representanter fra dag én framstår som skråsikre. «Kjøttdeig fra Gilde» ble på en måte et slagord som bortimot gikk igjen. Man visste ikke, men man var tilsynelatende skråsikker.

Fra mitt ståsted opplevde jeg at Mattilsynet forsøkte å være noe mer reservert, men framstod likevel tilsynelatende godt samkjørt. Det må være lov å undre seg over – det var også påfallende – et folkehelseinstitutt som var skråsikker på at kilden var kjøttdeig, helt fram til det var gått noen timer. Da var de skråsikre på at kilden var en annen, men de visste ikke. Det må være lov å undre seg. For det er slik med mat at vi bare må ha det, flere ganger om dagen, og foreldre tenker på sine barn hele dagen. Da er det ingen løsning å si: Slutt å spise – vi skal evaluere dette, og så kan man begynne å spise igjen når vi har gjort det! Det er ikke slik. Man må spise, og man må forholde seg til at myndighetene gir klare råd om hvordan man skal oppføre seg.

Etter hvert som ukene har gått med denne skandalen, har etter mitt skjønn mangelen på overordnet politisk ledelse og informasjon vært påfallende. Det er en misforståelse at dette ikke kan kombineres med tilsynets uavhengighet. Med all respekt for fagfolkene og bakteriologenes jakt: Når folk er utrygge, er det en regjeringens overordnede plikt å utøve ledelse, gi informasjon og råd som folk kan forholde seg til. Det er mange som har reist kritikk mot dette. Jeg kan f.eks. nevne den kjente kommunikasjons-eksperten Nils Petter Nordskar, som for noen dager siden skrev i Dagens Næringsliv:

«Myndighetene har opptrådt deprimerende og skandaløst unnvikende i E. coli-saken.»

Dagsavisen skrev i en oppsummering:

«Myndighetenes håndtering av E. coli-saken har vært rotete, kaotisk og uklar, mener en rekke mataktører. Nå krever de opprydding.»

Folk forstår og aksepterer informasjon om at årsaken, kilden, ikke er funnet. Folk forstår når man gir uttrykk for usikkerhet, og at man er på jakt. Folk trenger trygghet for at alt blir gjort for å finne årsaken. Men folk trenger også råd om hvordan man skal håndtere mat mens man venter på råd, råd som bør ha en holdbarhet som varer lenger enn noen timer. Dette er ikke ukjent for folk. Alle rundt omkring i norske lokalsamfunn som vet hvordan primærhelsetjenesten håndterer vann som er smittet av mange bakterier, vet at dette går an. Man får av og til råd om at det er så mye bakterier at vannet, kanskje vårt viktigste næringsmiddel, er en fare, og at man skal koke vannet inntil videre, til det kommer nye råd. Det forstår folk, og de oppfører seg deretter. Jeg tror det er den type råd som står

seg, og som det er nødvendig å gi i en usikker situasjon, i det informasjonskaos som vi til tider har opplevd her.

Kanskje er vi nå midt oppe i en skandale som gjør at noe av uskylden i norsk matforsyning er blitt borte. Kanskje folk nå må leve med en større risikobevisssthet.

Det er heller ikke grunn til å undergrave de avklarte ansvarsforholdene. Hovedansvaret ligger hos aktørene i matkjeden. Myndighetene har et tilleggsansvar for å se dem i kortene, slik at lover og regler blir etterfulgt. Men man har også et personlig ansvar som handler om kunnskap og oppmerksomhet hjemme. Selv om alt er rett fram til kjøkkenet, kan mye gå galt hjemme. Her trenger vi kunnskap og informasjon. Se hvordan det er blitt viktig i utlandet!

La meg avslutte med å gi uttrykk for at jeg er tilfreds med den selvkritikk på viktige områder som matministeren kom med i sitt innlegg i dag, og også den selvkritikken som statsråd Brustad gav uttrykk for på vegne av Mattilsynet. Jeg savner vel noe mer selvkritikk fra statsråd Brustad på vegne av seg selv og Folkehelseinstituttet.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Sylvia Brustad [11:06:05]: Jeg har først lyst til å takke de aller fleste for det jeg mener er veldig konstruktive innlegg i en svært vanskelig situasjon for alle involverte parter. Som flere også har sagt fra talerstolen, er det selvfølgelig først og fremst alvorlig for dem som er blitt rammet av dette. Som småbarnsmor selv har jeg ingen problemer med å skjønne at folk har vært redde og fortsatt til dels også er det.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen sa at det er avdekket svakheter i prosessen. Derfor er det viktig med full evaluering av saken. Det skal Regjeringen sette i gang med. Jeg vil også si i forhold til en del av det som er sagt omkring informasjon, at det er helt klart at det er en viktig del av den evalueringa som skal skje.

Når det så gjelder representanten Kielland Asmyhrs spørsmål, om maten vår er trygg nok, har vi vel gjennomgående veldig trygg mat i Norge, men denne saken har jo vist oss at vi ikke kan lene oss tilbake og tro at alt går av seg selv. Det er en kamp som helt klart må kjempes hver dag, i alle ledd og på alle nivåer. Da er det selvfølgelig avgjørende viktig at regelverk følges, at bransjene tar det på største alvor, og at vi har et effektivt tilsyn.

Så sa representanten Lønning at i denne saken har det vært en – jeg tror Lønning brukte uttrykket – ekstrem form for åpenhet. Det illustrerer hvor vanskelig dette er. Det meste av kritikken har jo gått på at det har vært for lite åpenhet, at man har visst for lite, at det har tatt for lang tid, og at lister skulle på bordet – flere enn dem som ble lagt fram. Men så kommer det også kritikk for at det er for mye åpenhet. Det illustrerer at dette har vært og er meget vanskelig, og derfor må man selvfølgelig gå gjennom alle sider av den saken.

Når det så gjelder hvem som skal koordinere og hvem som har ansvaret osv., konstaterer jeg bare at det er den forrige regjering som har fått støtte i Stortinget for den

konstruksjonen som er nå. Vi lytter og er selvfølgelig åpne for innspill som gjelder både system og håndtering når vi skal stake opp kursen framover.

Så til representanten Sørfohn. Når det gjelder matsikkerhet og gjennomgang, mener Regjeringa at det viktigste nå er å få på plass den eksterne evalueringa og se hva som kommer ut av det, med eventuelle forslag til forbedringer både av system og håndtering, og så får vi ta det derfra. Men det er ingen uenighet om viktigheten av at mattrygghet i denne sammenhengen er jobb nr. 1 både for landbruks- og matministeren og meg. Så får vi komme tilbake til hvilken måte som er egnet for å holde Stortinget orientert, og vi skal selvfølgelig også inkludere viktige og nyttige innspill som har kommet fra denne talerstolen i dag.

Når det så gjelder representanten Sponheim, vil jeg si at det var noen kriser også under den forrige regjering, og de fleste opposisjonspartier gav den forrige regjering arbeidsro når man stod midt oppe i vanskelige og viktige kriser. Det syns jeg er en ryddig og god måte å jobbe på. Representanten Sponheim må jo også vite som tidligere regjeringsmedlem i flere omganger at kriser er svært vanskelige, og da må jobb nr. 1 være å finne ut av de saker som til enhver tid er vanskelige. Så får en ha kritisk øye på hva som eventuelt ikke gikk fullt så bra, etterpå.

Så til noe annet Sponheim tok opp her. I en situasjon der våre fagmyndigheter tilrødde at man ikke skulle spise kjøttdeig, mener virkelig Sponheim at ansvarlig statsråd – matministeren eller jeg – skulle overprøve fagmyndighetene og si noe annet? Det mener jeg ville ha vært helt uforsvarlig, fordi ingen av oss er fagpersoner. Vi må stole på de faglige myndigheter vi har, og matloven er klar på at en skal handle på mistanke. Så får man i etterkant diskutere graden av skråsikkerhet, som flere har vært inne på, men dette er altså ingen enkel sak.

Vi er heldigvis nærmere en løsning. Det er en alvorlig sak, som vi skal lære av. Vi håper å unngå slikt, men i den grad liknende saker skulle oppstå i framtida, må vi sørge for at vi er enda bedre skodd.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:10:51]: Jeg vil også takke for en god diskusjon i Stortinget her i dag. Nå har helse- og omsorgsministeren kommentert en del av de enkeltelementene som har kommet opp, og jeg skal ikke gjenta det, men slutte meg til de vurderingene.

Jeg synes det som en avslutning på debatten er grunn til å konkludere med at jeg oppfatter at det er enighet om det som er viktig, hovedsakene, i denne saken. Det synes jeg er veldig bra, og det er et godt utgangspunkt for å jobbe videre.

Jeg har seks punkter på blokka mi i forhold til det.

Det er selvsagt ingen tvil om at alle er enige om alvor et i en sårn sak som denne, og det skulle nær sagt bare mangle. Det har vi som en felles inngang i det videre arbeidet.

Behovet for en evaluering oppfatter jeg at det er bred enighet om. Det virker også som det er bred enighet om å hente inn internasjonal ekspertise, som vi har sagt fra Regjeringa. Vi har ikke hørt noe annet om det, og det er bra.

Så er vi enige om at informasjonsbiten i praksis er det mest krevende rundt det som har skjedd, og at det å kom-

munisere i de spørsmålene som har vært oppe til debatt rundt E. coli-saken, er veldig krevende. Jeg synes representanten Lønning i og for seg illustrerte det godt med å ta det ene ytterpunktet med Tsjernobyl, hvor i og for seg folk kan få et inntrykk av trygghet fordi de ikke vet, og situasjonen her, hvor åpenhetslinjen er blitt brukt, med de utfordringene det skaper i et informasjonsarbeid. Det tror jeg egentlig er et godt bilde på det som denne saken handler om.

Punkt fire: Jeg oppfatter at det i denne salen er full enighet om å definere mattrygghet som et hovedprinsipp i både matpolitikken og landbrukspolitikken videre. Det er bra.

For det femte oppfatter jeg at spørsmålet om sporbarhet, som også jeg brukte en del tid på i mitt innlegg, er noe som vi er enige om at vi skal jobbe videre med, og det skal vi starte på umiddelbart.

For det sjette oppfatter jeg også at det er bred enighet om den faglige inngangen til slike spørsmål. Selv om en kan diskutere rundt nivellering i forhold til politiske kommentarer og det som er rundt det, oppfatter jeg likevel at vi i bunnen har en felles forståelse av at det som er viktig, er at det er det faglige som er fundamentet for den type jobbing som vi har vært igjennom nå. Det syns jeg er en betryggende konklusjon i en krevende sak som har krevd både tid og engasjement, og som også har vært krevende utover det for veldig mange den siste tiden. Vi skal ta med oss dette videre og sørge for at det blir jobbet videre med det, bl.a. basert på de konklusjonene som jeg trakk nå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Presidenten vil foreslå at redegjørelsene av helse- og omsorgsministeren og landbruks- og matministeren om den alvorlige situasjonen som har oppstått på grunn av sykdomsutbrudd knyttet til bakterien E. coli O103, vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Finn Martin Vallersnes til utenriksministeren:

«Kinas økende økonomiske forbindelser med resten av verden gir landet betydelig utenrikspolitisk innflytelse. I det norsk-kinesiske politiske samarbeidet har menneskerettighetsdialogen en viktig plass. Kinas og Norges utenrikspolitiske prioriteringer overfor tredjeland er imidlertid delvis sprikende: Mens Norge og likesinnede land har vektlagt godt styresett, menneskerettigheter og demokrati i sin utenrikspolitikk, har Kina delvis konkurrerende prioriteringer, for eksempel i Afrika.»

I hvilken grad benytter Regjeringen menneskerettighetsdialogen med Kina til å drøfte forhold i – og til – tredjeland, og hvilke konkrete saker vil Regjeringen prioritere i så måte?»

Finn Martin Vallersnes (H) [11:15:03]: Kina – noe fremmedartet som stadig kommer nærmere – er vel kanskje en overskrift. Da jeg satte meg ned for å forberede

dette innlegget, slo det meg hvordan min egen oppfattelse av Kina har utviklet seg gjennom livet, fra da jeg var ganske liten og så på Kina som noe stort – det var dynastier og det var Marco Polo og noe fremmedartet keramikk med dragemotiver og hjemme i sjøfartsbyen Haugesund også noen kamfetrekker. I sum: Kina var spennende, langt borte og berørte oss bare i fantasien. Senere opplevde jeg Kina som ung og som student, og fremdeles var det noe stort – da var det kulturrevolusjonen, og det var Mao, i sum spennende, men ikke fullt så fjernt som før, og noe som berørte oss i den politiske debatten – ikke minst for en som meg, som startet med studentpolitikk. I dag er stikkordene fremdeles at det er stort, både hjemme og globalt. Økonomisk langvarig vekst med økende innflytelse i verdenshandelen og verdensøkonomien er absolutt en overskrift.

Næring og handel er ikke tema for min interpellasjon. Høyre har sendt en egen interpellasjon om næringspolitikk i lys av Kinas fremgang til næringsministeren. Den kommer opp til behandling på et senere tidspunkt.

I kraft av sin voksende økonomiske tyngde og sin størrelse har Kina selvsagt også en økende politisk innflytelse regionalt og globalt. Det gjør landet til en stormakt. Kina bidrar derfor stadig mer til å sette den internasjonale dagsordenen, og påvirker derved også premisser og kjøreregler for hvordan det internasjonale samfunnet skal fungere. I tillegg til FNs menneskerettighets charter har vi en rekke internasjonale avtaler som regulerer ulike forhold. Ikke minst for små land er slike kjøreregler en viktig forsikring mot overtramp fra større land. Likevel er det avgjørende hvordan stormaktene velger å oppføre seg på den globale arenaen. Det vil være normgivende, og det kan skape ringvirkninger.

Jeg vil se noe nærmere på Kinas internasjonale aktiviteter. På eget kontinent er selvsagt det regionale ASEAN-samarbeidet viktig for Kina. I tillegg kjenner vi til den såkalte Shanghai-organisasjonen, som bare er få år gammel. Der har Kina også invitert med land som Myanmar og Iran, land som er mer kjent for sine naturressurser enn for demokrati, good governance og praktisering av menneskerettigheter. Ikke minst i Afrika ser det ut til at Kinas utenrikspolitikk følger den kinesiske handlelisten over afrikanske råvarer for kinesisk industri. Noen eksempler: Sudan og Zimbabwe er underlagt internasjonale sanksjoner på grunn av henholdsvis massakrene i Darfur og Mugabes diktatur. Samtidig har Sudan olje og gull, mens Zimbabwe har platina, kull og tobakk som Kina behøver. Kina støtter landene økonomisk, investerer i infrastruktur, gir gratis utstyr, forsyner dem med våpen og svekker dermed internasjonale forsøk på å presse regimene til ansvar. Det er intet under at Mugabe på landets uavhengighetsdag i fjor sa:

«We look again to the east, where the sun rises, and no longer to the west, where it sets.»

Og vi har eksemplene Kongo-Brazzaville, som er stor-eksportør av tropisk tømmer til Kina på tvers av internasjonale bestrebelser på å verne regnskogen, og Angola, der mange oljeselskaper er engasjert for å utvikle petroleumsressursene i landet. Ekspertene mener imidlertid at sel-

skapene må bidra til å bekjempe korrupsjonen i landet. Ingen er imidlertid mer til stede enn Kina, som betaler for jernbane, flyplass og andre infrastrukturprosjekter i landet uten forventninger om noe annet enn oljekonsesjoner på sokkelen.

Henning Kristoffersen, sosialantropolog og studiesjef for Handelshøyskolen BIs programmer i Kina, skriver om Kinas vekst og demokrati i Dagens Næringsliv 20. mars nå i år:

«Ved utgangen av år 2005 utstedte Kinas kommunistiske parti sitt første dekret noensinne om demokratiutviklingen i Kina. Rapporten med tittelen «Bygging av politisk demokrati i Kina» konkluderer med at kommunistpartiets fortsatte styre er den beste garanti for utviklingen av demokrati i Kina. Lederen for kommunistpartiet tilskriver partiets politiske linje den største delen av æren for den økonomiske veksten Kina nå opplever. Det konkluderes med at det er dagens politiske system som har gjort at det kinesiske folk allerede nyter godt av et sett av demokratiske rettigheter.»

Dette minner om tidligere partiformann Deng Xiaopings uttalelse om at folkets demokrati må bygges på et system der de individuelle interesser underordnes de kollektive. Og for å sitere Henning Kristoffersen igjen:

«Forenklet kan vi si at mens demokrati i vesten sikter til politisk styresett, begrenser betydningen av «demokrati» for Kinas ledelse seg til at stadig flere mennesker får et større handlingsrom.»

Menneskerettighetenes stilling både i kinesisk innenrikspolitik og utenrikspolitikk er problematisk. Hva angår innenrikspolitikken, har Utenriksdepartementet gode verktøy for å belyse og søke å påvirke denne. MR-dialogen mellom Norge og Kina er på mange måter unik og tillater diskusjon om sensitive temaer for kineserne. Konteksten er som kjent økte spenninger internt i Kina som følge av landets hurtige og imponerende vekst, økte kontraster mellom by og land, miljøtrusler, uklare eiendomsforhold og korrupsjon med påfølgende demonstrasjoner. Det er all grunn til å si seg godt fornøyd med MR-dialogen i Beijing gjennom flere år, selv om det fortsatt er mye som må endres. MR-dialogen treffer skjæringspunktet mellom juss, politikk og økonomi og gir Norge muligheter for konstruktiv påvirkning.

Nå er det imidlertid ikke den innenrikspolitiske situasjonen som er mitt anliggende i denne interpellasjonen. I dag etterlyser jeg konstruktiv påvirkning også hva angår kinesisk utenrikspolitikk og spesielt i Afrika. Helge Rønning, professor ved Institutt for media og kommunikasjon, hadde en artikkel i Aftenposten i oktober i fjor under overskriften «Imperialisten Kina i Afrika». Fra hans konklusjon siterer jeg følgende:

«Det viktigste prinsippet i den kinesiske politikken er å ikke blande seg inn i indre politiske forhold. Dette er dårlige nyheter for den som ønsker å fremme demokrati og menneskerettigheter. Som den kinesiske støtten til Zimbabwe har vist, er slike prinsipper ikke noe som Beijing prioriterer. Kina har ingen problemer med å støtte diktatoriske og korrupte regimer for å fremme egne interesser. Økt kinesisk innflytelse i Afrika repre-

senterer derfor utslørte egeninteresser, og er et klart tilbakeslag for arbeidet for menneskerettigheter, åpenhet og demokrati. Spørsmålet er hvordan de som står for disse verdiene, svarer på dette. Å unnlate å ta opp problemet, under henvisning til at det dreier seg om økonomi og handel, er ingen løsning.»

For Høyre er dette en viktig sak. Jeg imøteser utenriksministerens synspunkter på hvordan Norge skal møte disse utfordringene, og håper han har forslag til hvilke saker Regjeringen i så måte vil prioritere.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:22:56]: Representanten Vallersnes har reist et aktuelt og viktig tema. Stormakten Kinas integrasjon i internasjonal økonomi, politikk og kulturliv er kanskje det sterkeste uttrykk for dagens globaliserte verden. Hvordan Kina vil styre sin utvikling, er et spørsmål av stor betydning, med konsekvenser for alle. Det samme gjelder spørsmålet om hvordan Kina gjør sin internasjonale innflytelse gjeldende.

La meg innledningsvis nevne at vi i Utenriksdepartementet nå legger særlig vekt på å forsterke kompetansen på Kina og kinesiske forhold, i lys av Kinas betydning og de raskt voksende norsk-kinesiske forbindelser. Og la meg legge til at menneskerettigheter også er et utvalgt satsingsområde for Regjeringens utenrikspolitikk. Disse to områdene faller dermed godt sammen.

Kinas utvikling vil først og fremst bero på de veivalg Kina selv tar. Kina ekspanderer, og landets innflytelse internasjonalt – økonomisk og politisk – er raskt økende. I den sammenheng er det viktig at landets myndigheter gjennom lovgivning og på andre måter legger til rette for en bærekraftig og rettferdig økonomisk og sosial utvikling, en utvikling som utvider demokratiet, som garanterer befolkningen grunnleggende menneskerettigheter, og som ivaretar menneskeverdet.

Fra norsk side kan vi tilby råd, informasjon og erfaringsutveksling på flere områder. Menneskerettighetsdialogen – som skal være konstruktiv, kritisk og ta opp problematiske saker der det trengs – er ett viktig verktøy i dette arbeidet.

Men merk at dialog i et samarbeidsforhold alltid er toveis. I vårt forhold til Kina – et av vår sivilisasjons arnesteder, verdens mest folkerike land – lærer vi også mye, vi får informasjon og nettverk, innenfor økonomi, energi, kultur, forskning og en rekke andre områder.

Hovedformålet for vår menneskerettighetsdialog med Kina er å kunne bidra til å bedre menneskerettighetssituasjonen i landet og drøfte saker av større internasjonal betydning. Ved å eksponere for kinesiske beslutningstakere synspunkter fra norske miljøer har vi samtidig mulighet til å øve innflytelse på hvordan Kina opptrer internasjonalt og overfor tredjeland. Vi skal ikke ha overdrevne forventninger til hvor langt en slik innflytelse kan strekke, men at den kan bidra positivt, er det liten tvil om. Det er en god tilleggs effekt av dialogen, som vi mer og mer ser verdien av.

En annen effekt er at vi får inntak også i andre politikk-områder, norsk-kinesiske, overfor tredjeland og internasjonale.

Samtidig vil en dialog aldri frata oss retten til og ansvaret for å ta opp og påtale klare brudd på menneskerettighetene – og det gjør vi. Det skjer store framskritt i Kina, også politiske. Men fortsatt er det mye uløst innen demokrati, menneskerettigheter og utvikling av rettsstaten. Ta faglige rettigheter som ett eksempel. Ta bruk av dødsstraff som et annet.

Det er kun to land som har menneskerettighetsdialog med Kina på politisk nivå. Ett av dem er Norge. Dette gir vår kontakt med Kina en særlig dimensjon. Under det siste arbeidsmøtet som fant sted i Oslo i januar, deltok over 30 norske og kinesiske institusjoner og organisasjoner, og det var det mest omfattende møtet i dialogen til nå. På dagsordenen stod arbeidstakeres rettigheter, fangers rettigheter og anholdtes rettigheter.

La meg utdype dette førstnevnte tema, som eksempel: I menneskerettighetsdialogen har vi gjort næringslivets samfunnsansvar og arbeidstakeres rettigheter til et sentralt tema. Fra norsk side er mange aktører involvert: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, LO, NHO, Fafo og Senter for menneskerettigheter. Formålet er å skape kontaktflater mellom kinesiske og norske fagmiljøer – kontaktflater som gir grobunn for tillit og for konkrete samarbeidsprosjekter – og grunnlag for kritisk dialog hvor problemene kan tas opp.

At kinesisk og utenlandsk næringsliv viser samfunnsansvar, er en viktig faktor for utviklingen i Kina, som i Norge og i andre land. Det samme gjelder særlig for kinesiske selskapers ekspansive og innflytelsesrike opptreden i tredjeland. Mange er kritiske til kinesisk næringsliv på grunn av dets manglende respekt for faglige rettigheter og en ikke tilstrekkelig bærekraftig – ja ikke fornuftig – forvaltning av ressursene.

NHO og LO har i en årrekke hatt et omfattende samarbeid med sine søsterorganisasjoner i Kina om næringslivets samfunnsansvar, og det har båret frukter. Norsk næringsliv holder nå kurs for kinesiske kolleger som skal investere ute, om hvordan de kan overholde disse kravene. Kinesiske myndigheter innførte i fjor krav til samfunnsansvar som betingelse for tildeling av eksportkvoter for et utvalg sektorer. Kinesiske selskaper som skal samarbeide med vestlige selskaper, som Statoil og Kværner, vet at det settes tydelige krav til deres forretningspraksis. Det er positivt.

Kina legger i økende grad viktige premisser for hvilken retning globaliseringen tar. Hvilke veivalg landet foretar, får avgjørende innvirkning på jordas miljø og klima – og på den globale utviklingen – politisk og økonomisk. Kina er verdens største mottaker av utenlandske direkte investeringer, verdens viktigste fabrikk for arbeidsintensiv industri og en av verdens største eksportører. Samtidig investerer kinesisk næringsliv stort i utlandet, og ikke minst i Afrika, som representanten nevner.

Hvilke arbeidsstandarder som praktiseres i Kina, vil dermed ha innflytelse på arbeidsstandarder og arbeidsdeling globalt. At kinesisk næringsliv hjemme og ute tar samfunnsansvar, vil være bestemmende for om man skal lykkes i å utvikle et rettferdig, humant og bærekraftig arbeids- og næringsliv i andre deler av verden. I kontakter

og samarbeid med Kina vil derfor området arbeidstakeres rettigheter og bedrifters samfunnsansvar bli tillagt økende vekt.

Økt regionalt samarbeid om menneskerettigheter er også viktig. Kina har stor innflytelse i Asia, og vi bringer derfor landets rolle i hele regionen inn i vår dialog med kineserne. Dette gjelder bl.a. Kinas rolle i arbeidet med å få til en mer positiv utvikling i land som Burma og Nord-Korea. Norge arrangerer sammen med Canada og Kina et årlig menneskerettighetssymposium for asiatiske land.

I norsk utenrikspolitikk vil vi være pådriverer for at Kina skal bidra aktivt til et verdenssamfunn forankret i FN, basert på respekt for menneskerettigheter, solidaritet, fellesskap og rettferdig fordeling.

Disse emnene stod sentralt under den kinesiske utenriksministers besøk til Norge i februar i år. I møtet med min kollega dominerte forhold i og til tredjeland: Iran, ikke-spredning, FN-reform og fredsprosesser i ulike deler av verden, bl.a. Sudan.

Kinas engasjement på det afrikanske kontinentet må særlig ses på bakgrunn av deres store behov for stabil tilførsel av energi. Økende kinesisk engasjement i Afrika de siste årene er en av de mest markante endringene i tredjelandets engasjement på dette kontinentet. Det er ingen tvil om at egeninteresser ligger til grunn for Kinas engasjement, noe kineserne heller ikke legger skjul på. Eksempelvis eksporteres ca. halvparten av Sudans olje til Kina. Det er dermed i Kinas egen interesse å bidra til fred og stabilitet i regionen.

Vårt budskap er at godt styresett, korrupsjonsbekjempelse, menneskerettigheter og demokrati er viktige elementer for å sikre slik stabilitet. Selv om vi ikke alltid vil være enige med kineserne om hva som skaper fred og stabilitet, f.eks. i Sudan, ser vi positivt på at Kina spiller en mer aktiv rolle også på dette området. Og vi ønsker et nærmere samarbeid.

Jeg registrerer debatten i norske medier om Kinas rolle på det afrikanske kontinent. Noen vurderer det økende engasjementet som en trussel, mens andre mener det stimulerer til økt økonomisk vekst for Afrika.

Det er verdt å merke seg at Kina nå har lagt fram en egen Afrika-strategi. Den beskriver Kinas prinsipielle holdning om at statsuverenitetsprinsippet setter strenge grenser for å påvirke forhold i andre land med hensyn til demokrati, menneskerettigheter og godt styresett. Kina – i lys av landets egne erfaringer – står for en politikk hvor handel og næringslivssamarbeid er den mest effektive måten å løfte Afrika ut av fattigdom på. Men det betyr også at Kina har færre sperrer mot tett samarbeid med politiske regimer vi normalt holder større avstand til.

Kina har ulike motiver for sitt engasjement. I ulike vurderinger har analytikere framhevet tre målsettinger for Kinas ekspansjon: økt adgang til naturressurser, nye markeder for kinesiske varer og tjenester og langsiktig politisk og økonomisk innflytelse.

Vi har over tid sett at Kinas raske og store økonomiske vekst har ført til mangel på energi og råvarer, og at det er noe av bakgrunnen for den kinesiske interessen for Afrika. Kinas handel med afrikanske land er tredoblet bare på

de siste fem år. Også afrikanske arbeidsplasser går tapt på grunn av den økte importen fra Kina, bl.a. i tekstilindustrien. Fra 2003 til 2004 økte eksporten fra Kina til Sør-Afrika med 88 pst. innen denne sektoren, for å ta ett tall.

Dette stod også på dagsordenen da den kinesiske utenriksministeren var i Oslo. Vi er enige om å ha nærmere kontakt mellom Norge og Kina knyttet til utviklingen i Afrika, noe ambassaden allerede følger opp.

Fra norsk side mener vi at slike forhold som er viktige for norsk bistand, godt styresett, menneskerettigheter og demokrati, er forutsetninger for økonomisk og sosial utvikling. Kina deler ikke utelukkende dette syn. Jeg tror likevel at vi skal kunne finne en plattform for økt norsk-kinesisk samarbeid om disse spørsmålene. Det gir oss også rom for å ta opp spørsmål, utfordre analyser og gi alternative vurderinger.

Kinas økonomiske vekst og økende betydning globalt krever et annet og mye tydeligere og sterkere søkelys på dette store landet enn hva som har vært vanlig i norsk utenrikspolitikk og utenrikstjeneste. Kinas rolle slår inn med full tyngde på nær sagt alle utenrikspolitiske områder. Dette illustrerer også behovet for å se ulike politikk-områder i sammenheng.

I sammenheng med den modernisering og omorganisering av Utenriksdepartementet som vi nå gjennomfører, er bl.a. fornyet fokus på Kina, Afrika og menneskerettigheter sentralt. Et hovedmål er å jobbe mer i prosjekter på tvers av politikkområdene. Eksempler her er arbeidsgruppene jeg har etablert for å vurdere hvordan vi bedre kan møte utfordringene som globaliseringen skaper, og utvikle en helhetlig Afrika-strategi for norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Kinas betydning vil ha en viktig plass i disse gruppenes arbeid. Det skal også utvikles en ny Kina-strategi.

Det kan bli aktuelt å samarbeide tettere med Kina i løsningen av ulike konflikter og i fredsprosesser, hvor vi begge søker å bidra til stabilitet, sikkerhet og utvikling.

Dialogen og samarbeidet om disse og andre spørsmål vil bli fulgt opp videre. Det gjelder bl.a. gjennom mitt eget og utviklingsministerens planlagte besøk til Kina nå i år og under den norsk-kinesiske rundebordskonferanse om menneskerettigheter i Beijing i juni.

Jeg ser fram til en informasjons- og meningsutveksling om disse spørsmålene her i denne sal, og jeg vil derfor igjen takke representanten Vallersnes for å ha tatt opp et så aktuelt og prinsipielt viktig utenrikspolitisk tema.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:33:25]: Jeg takker utenriksministeren for innledningen, og merker meg at Kina er et satsingsområde i UD. Det har jeg full forståelse for. Jeg er også glad for understrekingen av at dialog er toveiskommunikasjon. Det stemmer veldig godt overens med min oppfatning om at selv om man har svært ulike synspunkter og står steilt mot hverandre på en del ting, er det alltid mye å lære – gjensidig – og det har vi helt sikkert også.

Utenriksministeren har tidligere i denne sal hevdet at Norge ikke er et lite land. Han argumenterte da med at Norge har langt større utenrikspolitisk og økonomisk

innflytelse enn hva folketallet skulle tilsi. Jeg håper han har rett, siden dagens utfordringer vil kreve all den innflytelse som utenriksministeren kan mobilisere. Det handler om å kombinere verdens folkerikeste land, Kina, og verdens neststørste kontinent, Afrika, med noe av det viktigste vi har i vår utenrikspolitikk, nemlig menneskerettigheter, demokrati, godt styresett og konfliktløsning. Afrikas vei til utvikling kan bare gå gjennom styrket demokrati, bedre styresett, mindre korrupsjon, færre kriger og konflikter og likeverdig deltagelse i global handel. Alt dette er viktige mål for norsk politikk overfor Afrika, og en slik politikk er blitt ført av en rekke regjeringer med støtte i Stortinget.

Samtidig skal vi være bevisst på forhistorien. Afrikas enorme naturressurser og andre lands appetitt på disse har voldt kontinentet mye lidelse i århundrer. Ressursene er der stadig, appetitten er kraftig økende over hele verden. Faren for kollisjon mellom økonomi og menneskerettigheter, for å si det noe forenklet, er der hver eneste dag. Kontroll over og inntekt fra egne naturressurser vil være en vesentlig forutsetning for en videre god utvikling i Afrika. Om ti år vil Afrika kunne være like viktig i det globale oljemarkedet som Midtøsten. Dette angår Norge som energinasjon med interesser overfor afrikanske oljeproduserende land, men også som betydelig giver av bistand, lån og gjeldslette til fattige afrikanske land.

Bondevik II-regjeringen økte bistanden spesielt til fattige land i Afrika, samtidig som det settes klare krav til mottakerlandenes styresett og transparency, liksom til bedret oppfølging og evaluering av måloppnåelse. Dersom de samme landene fyller våre forutsetninger i kontakt med oss, men helt andre forutsetninger når de er i kontakt med andre samarbeidsland, er situasjonen ganske uholdbar. Det bringer opp spørsmålet om hvilke multilaterale fora eller arenaer vi har for å komme i inngrep med Kina om praktisering av menneskerettigheter og godt styresett i forhold til tredjeland. Jeg håper utenriksministeren kan konkretisere dette nærmere. Spesielt er det interessant å høre hvilke muligheter utenriksministeren og Regjeringen ser for FNs nye menneskerettighetsråd. Hva mener utenriksministeren det kan brukes til?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:36:22]: Jeg har ganske riktig gitt uttrykk for at det ikke er riktig å kalle Norge et lite land. Hvorvidt vi skal måle oss med Kina i alle sammenhenger, skal jeg være litt tilbakeholden med. Men vi skal i hvert fall ikke vike tilbake for å ha prinsipielle synspunkter og bruke de kanalene vi har. Jeg mener at Vallersnes' innlegg nå var en god presisering av de utfordringene vi står overfor. Det er deler av den begrunnelsen som har ført til at jeg nå har ønsket å sette fokus på norsk utenrikspolitikk i Afrika, fordi jeg tror at det mer ensidige bistandsfokus vi har hatt på Afrika, som fortsatt skal bestå som en viktig faglig innfallsvinkel, kanskje fører til at vi har mindre perspektiv rundt disse spørsmålene som representanten Vallersnes tar opp.

Norges ambassadør i Mosambik nevnte for meg hvordan utviklingen av kinesiske interesser i dette landet nå påvirker hvordan landet utvikler seg på en annen måte enn

hva vi normalt har hatt på vår radar i Utenriksdepartementet, og da trenger vi et rammeverk for å forstå det. Stormaktskonfrontasjonen i Afrika, som også handlet om ressurser, er nå blitt avløst av en ny jakt på ressurser i Afrika. Vallersnes har gitt en god del eksempler. Kronikken til Helge Rønning, som jeg også leste i sin tid, har vist og eksemplifisert det på andre måter. Det er riktig at det kan komme til en type konfrontasjon mellom ulike perspektiver når det gjelder syn på samfunnsutvikling, menneskerettigheter, godt styresett, som noen land legger vekt på, mens andre land som kommer til afrikanske land, ikke legger vekt på det og dermed fritar en del styresett fra det presset de burde være under for å følge internasjonale, globalt anerkjente standarder.

Norge har tre hovedspor her, mener jeg. Det ene er vårt bilaterale forhold, som bør profesjonaliseres i en utenrikspolitisk retning til også å kunne være vår for disse dimensjonene, både i vår analyse og i måten vi har dialog med myndighetene i Afrika, hvor vi har stor representasjon. Det andre er den støtten vi gir til afrikanske egne organer som ønsker å bidra til en multilateral utvikling og universelle prinsipper knyttet til menneskerettigheter, FNs konvensjoner om politiske og sosiale rettigheter. Jeg tenker da i første rekke på den rollen AU, Den afrikanske union, kan ha, og de bestrebelsene Afrika har for å få til et samarbeid innenfor økonomi, innen det såkalte NEPAD-initiativet. Norge må posisjonere seg slik at vi er tungt til stede i de landene som er toneangivende i den sammenheng. Så er det, som representanten sier, FN-sporet. Det gjelder jo å styrke de universelle standardene som gjør at de står sterkt i møtet med det trykk ressursugne land fra utsiden kan ha når de gjør sin innflytelse gjeldende. Det handler om FN, Verdensbanken, og jeg har også stor tro på at det FN-organet for menneskerettigheter som nå er opprettet – dog ikke perfekt, men allikevel et veldig viktig skritt på veien – kan være en viktig institusjon, slik at en også har tillit og legitimitet, både i Afrika og hos et land som Kina, slik at ens arbeid blir godt respektert.

Anette Trettebergstuen (A) [11:39:44]: Den utviklingen og den økonomiske veksten som Kina nå opplever, mangler definitivt historisk sidestykke. Denne veksten er ujevnt fordelt både mellom folk og mellom geografiske områder, og det igjen fører til sosiale spenninger mellom by og land. Det var ikke uten grunn at den siste folkekongressen etter press nettopp la vekt på viktigheten av å utjevne forskjeller mellom by og bygd i tiden framover, for det er på høy tid at hele det kinesiske samfunnet får ta del i denne veksten Kina opplever.

Midt oppi den enorme framgangen skjer det grove brudd på menneskerettighetene. Religiøse og etniske minoriteter og politisk opposisjonelle har alle en vanskelig og ofte farlig tilværelse i Kina. Homofili, alkohol, sex og humor er noe av det som anses for å være farlige ideologier, og som dessverre etter pålegg fra myndighetene sensureres av Google og Microsoft i Kina. I fjor ble det sendt 300 milliarder SMS-meldinger i Kina, og myndighetene ønsker nå å innføre sensur av SMS akkurat på den måten de har gjort på nettsider og søkemotorer.

Ytrings- og informasjonsfriheten knebles. Et annet eksempel på det er en redaktør som ble degradert etter å ha påpekt en oversettelsesfeil på nettsiden til det kinesiske kommunistpartiet. Han og journalisten som ble oppsagt etter å ha levert en artikkel om at 30 familier må bo i skogen fordi de ikke har fått lønn siden 2002, er eksempler som føyer seg inn i rekken av overgrep.

28. februar ransakte politiet hoteller i Beijing og omringet 400 personer som var i byen for å demonstrere mot kongressen. Lokale aktivister har spilt en veldig viktig rolle for å belyse problemene på landsbygda i forhold til i byene, men de står hele tiden i fare for å bli utsatt for overgrep som fengsling, tortur og mishandling.

Norge må, som vi også er i forhold til andre land, være knallharde i sine krav om at kinesiske myndigheter må opprettholde retten til ytringsfrihet, en rettighet som er nedfelt i folkeretten. I tillegg må vi kreve at aktivister fritt får utøve lovlige aktiviteter uten frykt for overgrep.

Det sies at den såkalte tredje verden tjener på globaliseringen. Argumentet bygger nettopp på den globale økonomiske veksten der Kina og bl.a. India er helt sentrale. Men vanligvis nevnes det bare i en parentes at en stadig større del av den såkalte tredje verden holder på å bli den fjerde verden, og at spesielt Afrika sør for Sahara stadig blir mer marginalisert. Kina og India er i ferd med å skape et nytt økonomisk senter i øst. Men det betyr langt ifra at den såkalte fattige tredje verden automatisk tjener på det. Noen land kommer ofte i en skvis. For de titusener av arbeidsplasser som er truet i tekstilindustrien på Mauritius og i Zimbabwe, og for de arbeidsplassene som er lagt ned i Lesotho og i Tanzania, er den skvisen knyttet til USAs subsidier og Kinas tekstilindustri.

Vi ser nå at kineserne i sin ekspansjon i Afrika er konsentrert om tre ting: adgang til naturressurser, å skape et marked for varer og tjenester og på lang sikt å skaffe seg politisk innflytelse og økonomisk kontroll.

Det som paradoksalt nok kanskje er Kinas fremste fortrinn i Afrika, er at den økte innflytelsen ikke fører med seg et press på de afrikanske statslederne om å følge menneskerettighetene, bygge demokrati og kjempe mot korrupsjon.

Jeg er enig med representanten Vallersnes i at dette er dårlig nytt for alle dem som ønsker å fremme demokrati og menneskerettigheter i Afrika, og at hvordan vi som kjemper for disse verdiene, svarer på dette, er avgjørende. Resten av verden kan som sagt ikke unnlate å ta opp problemet under henvisning til at det dreier seg om økonomi og handel.

Utenriksministeren sa at en dialog aldri skal frata oss retten til og ansvaret for å ta opp og påtale brudd på menneskerettighetene. Det vil jeg slutte meg til, og jeg vil for det videre arbeidet ønske meg fortsatt politisk tydelighet fra norsk side i forhold til Kinas innenriks- og utenrikspolitiske atferd, selv om også norske økonomiske interesser er sterkt berørt av Kinas vekst.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:44:22]: Jeg vil først av alt gi honnør til representanten Vallersnes, som i dag har fokusert på en viktig problemstilling, en problemstilling

som sannsynligvis blir enda viktigere i årene som kommer.

Jeg tror at Kinas manglende fokusering på godt styresett, menneskerettigheter og demokrati i tredjeland i stor grad avspeiler landets innenrikspolitiske prioriteringer, eller mangel på sådanne. Den formidable økonomiske veksten vi har sett i landet, har så langt ikke ført til noen demokratiseringsprosess av betydning. I den umiddelbare framtid er det lite som tyder på at grupper i sivilsamfunnet vil nå fram med krav om økte demokratiske rettigheter. Så lenge det politiske lederskapet kan legitimere sitt maktmonopol gjennom fortsatt økt vekst, ser det ut til at samfunnet heller ikke vil kreve politiske reformer. Skulle den økonomiske veksten imidlertid stanse opp, eller skulle Kina oppleve en økonomisk krise, kan bildet endre seg dramatisk. Det er imidlertid lite som tyder på at noe slikt vil skje i nærmeste framtid.

Å holde Kina stabilt og harmonisk har gjennom historien vært det overordnede mål for den kinesiske staten. Den økonomiske veksten har skapt store endringer i det kinesiske samfunnet. Grupper som ikke opplever den samme økonomiske veksten eller ikke får bedring i sin levestandard, kan protestere mot den urett de føler. Spesielt vil maktmisbruk som korrupsjon og bestikkelser føre til økt misnøye hvis ikke det politiske lederskapet slår ned på den slags virksomhet. Det er imidlertid lite som tyder på at det politiske lederskapet vil åpne opp for mer demokrati eller tillate valg på et høyere administrativt nivå enn landsbyvalg. Det ser heller ikke ut til at fraksjoner innen kommunistpartiet støtter politiske reformer i demokratisk retning. Det overordnede mål ser ut til å være videre økonomisk vekst.

Så langt har den politiske ledelse undertrykt enhver form for protestbevegelse og demonstrasjoner for politiske reformer, menneskerettigheter og demokrati. Vi husker alle demonstrasjonene på Den himmelske fredens plass og hvordan dette gikk. Vi leser stadig om myndighetenes dårlige behandling av eksempelvis Falun Gong. Vi ser også kinesiske myndigheters holdning til den politiske utviklingen på Taiwan, som man fortsatt ser på som en del av Kina. Jeg var selv valgobservatør i Taipei i mars 2000, da Chen Shui-bian ble valgt til president for første gang. Kinesernes reaksjon på valget var å sende bombefly mot Taiwan. Flyene snudde heldigvis før de kom så langt, men dette var en klar makt demonstrasjon om at de ikke likte det som skjedde.

På bakgrunn av dette tror jeg utsiktene for en endring i kinesiske myndigheters generelle holdning til godt styresett, menneskerettigheter og demokrati dessverre ikke er særlig gode. Mangel på prioritering av dette i den kinesiske utenrikspolitikken tror jeg derfor er et speilbilde av at disse holdninger er totalt fraværende i innenrikspolitikken.

Som interpellanten helt riktig hevder, vil Kinas økonomiske vekst og handel gi landet betydelig utenrikspolitisk innflytelse, og en slik situasjon kan utnyttes positivt, dersom man vil.

Jeg er stort sett fornøyd med tilbakemeldingen fra utenriksministeren, og jeg vil ønske ham lykke til med ar-

beidet med å sette godt styresett, menneskerettigheter og demokrati på dagsordenen i sine samtaler med kinesiske myndigheter. Jeg tror det blir en utfordring, og jeg er enig med utenriksministeren i at vi ikke må ha overdrevne forventninger til dette.

Ågot Valle (SV) [11:48:35]: Jeg lyttet med veldig stor interesse både til interpellantens innlegg og til utenriksministerens innlegg. Det er, som utenriksministeren sa, og som andre også har sagt, svært viktig at vi både utvikler en Kina-strategi og skaffer oss mer kunnskap om Kinas rolle i verden.

Utenriksministeren påpekte helt riktig at forutsetningen for fred og utvikling er et godt styresett, menneskerettigheter og demokrati, og sjølsagt deler jeg både interpellantens og Anette Trettebergstusens viktige påpekninger av og bekymring over de grove bruddene på menneskerettigheter i Kina. Både Kristelig Folkeparti og SV arrangerte i forrige periode seminarer om nettopp de grove bruddene på menneskerettigheter i Kina.

Før jeg går videre, har jeg lyst til å sette søkelyset på hva vi sjøl gjør. Vi er bra i dialogen, men det er også et poeng at Vesten i større grad drar ut med kuler og krutt og driver med forebyggende angrep, f.eks. i Irak. Norges rolle som stormakt når det gjelder våpeneksport, er heller ikke uproblematisk. I forhold til folketallet er Norge verdens største våpeneksportør. Det er ikke sikkert at det fører til fred og utvikling overalt i verden. Det er etter SVs syn nødvendig å se nærmere på dette, og også på etiske retningslinjer for investeringer som norske selskap gjør i land som har store ressurser.

Jeg vil ta opp Kinas rolle i det internasjonale samfunnet, og det som går utover handel. Kina har i økende grad inntatt en aktiv rolle som i realiteten fører til at uavhengige FN-undersøkelser av situasjonen i tredjeland blir blokkert. Når Kina går imot undersøkelser fra FNs side, er det under henvisning til at dette hører til landenes interne forhold, som også interpellanten og utenriksministeren var inne på.

Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch viser i sin årsrapport for 2005 til at Kina, som ett av flere land i FNs sikkerhetsråd, gikk imot å henvise situasjonen i Darfur-regionen i Sudan til Den internasjonale strafferettsdomstolen. Til slutt endte Kina med å avstå fra å stemme framfor å bruke vetoretten sin. Ifølge Human Rights Watch skal Kina også ha brukt sin posisjon i Sikkerhetsrådet til å vanskeliggjøre identifiseringen av enkeltpersoner som er ansvarlig for salg av våpen til de stridende gruppene i Darfur-regionen.

Det er, som alle har vært inne på, viktig at norske myndigheter bruker alle muligheter til dialog til å ta opp menneskerettighetssituasjonen i Kina, både hva gjelder kinesiske forhold og Kina som del av det internasjonale samfunnet. Jeg føler meg etter utenriksministerens redegjørelse i så henseende ganske trygg på at Norge også gjør det.

Kina har en tung rolle som et av de faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd, og det krever respekt for de prinsipper FN styrer etter, både hva gjelder menneskerettigheter og andre prinsipper. Et område hvor norske myndigheter

(Valle)

har en rolle å spille, går på den viktige rollen Kina sjøl har spilt i forhold til å blokkere Sikkerhetsrådet fra å ta opp de systematiske menneskerettighetsbrudd som Burmas militære regjering står for. Kina er Burmas største investor og bidragsyter når det gjelder både økonomisk og militær bistand. Kina har sittet som medlem av den nå utgående Kommissjonen for menneskerettigheter, som har vært FNs kommisjon som i årlige møter har vurdert brudd på menneskerettighetene og fått rapporter fra FNs spesialrapportører med ansvar for ulike områder. Kina har her, sammen med land som Zimbabwe, Sudan, Cuba og Saudi-Arabia, bidratt til at kommissjonen etter hvert har fått en mye kritisert rolle, fordi de landene som selv har sittet der, har vært blant dem som grovt bryter menneskerettigheter. Når FN nå får et nytt menneskerettighetsråd, må Norge gjennom dialog bidra til å påvirke land som Kina til å forholde seg til de konvensjonene landet har ratifisert, samtidig som vi må bidra til å oppfordre til at også andre konvensjoner ratifiseres og implementeres i nasjonalt lovverk.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:53:47]: Kristelig Folkeparti vil også gi honnør til representanten Vallersnes for det temaet han har tatt opp.

Nå er det ikke slik at Kristelig Folkeparti har fått noen ny utenrikspolitisk talsperson, bare så det er sagt innledningsvis. Jeg skal begrense meg til noen få kommentarer knyttet til det jeg kanskje føler mer er kjernen i det representanten Vallersnes tar opp: På hvilken måte kan Norge påvirke Kina til å ta opp situasjonen i tredjeland, ikke minst når det gjelder godt styresett? Det er jo en utfordring for oss selv også.

I den komiteen jeg sitter, finanskomiteen, har vi ansvar for et pensjonsfond, Statens pensjonsfond – Utland, som har trukket seg ut av en rekke selskaper. Samtidig har vi relasjoner til de samme selskaper i andre forsvarspolitiske sammenhenger. Det viser også at dette ikke bare er et dilemma som er noe for Kina å arbeide med, men også et dilemma som gjelder oss selv i enkelte sammenhenger.

Jeg la merke til at utenriksministeren framhevet at Kina har høy prioritet i departementets arbeid, og at menneskerettigheter har en like høy prioritet. Og summen av de to forhold skulle jo tilsi at Norge er aktiv på det området som interpellanten tar opp.

Det jeg kunne tenke meg å høre mer om fra utenriksministeren, hvis det er mulig, er følgende: Hvis vi ser for oss en situasjon der en rekke land, kanskje særlig i Afrika, bytter ut handelspartnere som er opptatt av godt styresett, menneskerettigheter o.l., med andre land – kanskje med Kina, som er nevnt av interpellanten – av rent innenrikspolitiske årsaker, hvilke mekanismer har egentlig Norge som nasjon til å påvirke en slik utvikling? Jeg synes interpellanten var inne på at de kanskje ikke er så mange, at vi her står overfor ren maktpolitikk i mange sammenhenger, hvor det politiske selvfølgelig går hånd i hånd med det som er økonomisk opportunt for det enkelte land. Men i den grad det er muligheter, er jeg interessert i å høre hvordan vi kan utvikle dem videre. Det var nevnt en del fra utenriksministeren i hans tilsvarende, men hvor sterke de mu-

lighetene er, synes jeg ble hengende noe i luften. Hva kan vi forvente av Kina, som tross alt er et land hvor tortur, ikke minst under politiavhør – til tross for lovforbud mot det – pågår i stor stil, hvor mange fengsles uten dom, hvor det er dødsstraff, og hvor det er forfølgelse av en rekke minoriteter? Hvordan kan vi påvirke et slikt land til å kreve noe av tredjeland, når man absolutt har så stort behov for å feie for egen dør?

Fra Kristelig Folkepartis side kommer vi vel ikke utenom at én ting er den toveisdialogen vi kan ha med land, men like viktig er det arbeidet vi har i de internasjonale fora. Der var både interpellanten og Ågot Valle inne på de nye ordninger som FN nå etablerer også i denne sammenheng. Forhåpentligvis kan det gi oss en mulighet til å påvirke positivt utviklingen i tredjeland, hvor de direkte involverte handelspartnere kan spille en rolle på en positiv, indirekte måte.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:58:09]: Takk til representanten Vallersnes for å ta opp et viktig tema.

I Norges internasjonale engasjement og i dialog med andre myndigheter må kampen for menneskerettigheter og demokratiske prinsipper ha høyeste prioritet. Demokratiske prinsipper er grunnleggende for å sikre enkeltmennesker frihet og verdighet og for å skape en rettferdig fordeling og bærekraftig økonomisk utvikling. Venstre mener at Norge må kjempe for økt oppmerksomhet omkring brudd på menneskerettighetene.

Dødsstraff kan ikke aksepteres, verken i krig eller fred. Om lag 90 land, deriblant Kina, benytter fremdeles dødsstraff. Mer enn 3 400 henrettelser fant sted i Kina i 2004, i henhold til tall fra Amnesty. Kinas mest kjente samvittighetsfange og menneskerettighetsaktivist, Wei Jingsheng, hevder at tallet er nærmere 10 000. Wei Jingsheng satt 18 år i fengsel, hvorav ti år i isolat, og etter løslatelsen i 1997 reiser han fortsatt rundt i Kinas samarbeidsland med klare krav. Hans hovedinnvending er at det ikke settes krav. Kina er en god handelspartner, og menneskerettighetene kommer i annen rekke, sa han da han var på besøk her på Stortinget i fjor høst.

Venstre forventer at Regjeringen er tydelig på at Norge følger Weis klare råd om at vi ikke skal akseptere tortur og dødsstraff eller forfølgelse av religiøse eller politiske grupperinger, slik tilfellet er i Kina. Wei Jingsheng er også svært bekymret for Kinas behandling av Taiwan, og det har han grunn til å være. Vi må kommunisere tydelig at også kinesiske myndigheter må respektere demokratiske valg, enten de liker utfallet av valget eller ikke.

Norske myndigheter bør ved grove menneskerettighetsbrudd gå foran i å utvikle sanksjonsformer som ikke rammer befolkningen generelt, men retter seg direkte mot makthavere i det autoritære regimet. Humanitær bistand bør unntas fra sanksjoner.

Ytringsfrihet er kanskje den mest grunnleggende av menneskerettighetene og en avgjørende forutsetning for demokrati. Norge må derfor reagere klart overfor innskrenkninger i ytringsfriheten i Kina, særlig overgrep mot journalister, forfattere og menneskerettighetsaktivister. Jeg er tilfreds med at utenriksministeren så tydelig i sitt

svar til interpellanten vektlegger dialog, godt styresett og menneskerettigheter i samhandling med Kina og det internasjonale samfunn.

Marit Nybakk (A) [12:01:46]: Det er et interessant, høyaktuelt og framtidrettet tema som interpellanten har satt på dagsordenen: Kinas ekspansive utenrikspolitikk, som ikke bare må ses i sammenheng med ønsket om politisk innflytelse, men som også er knyttet til tilgangen på ressurser, først og fremst energi.

Vi ser et stadig sterkere og mer selvbevisst Kina som vokser fram gjennom globaliseringen, med en enorm økonomisk vekst som kanskje også har bidratt til å hindre en altfor stor arbeidsledighet – til tross for at det kommer 15–18 millioner nye unge ut på det kinesiske arbeidsmarkedet hvert år. Kan vi egentlig tenke oss det?

Kina preges av kontraster. På den ene siden er det en forørkning i Nord-Kina, der myndighetene har satt i gang et gigantisk program med bygging av kanaler nordover for å bringe vann til bønder og jorda deres. Det påstås at det vil ta 25 år å fullføre prosjektet. Samtidig med dette er det en enorm flukt fra landsbygda. Beregninger viser at i løpet av 15 år vil nye 200 millioner mennesker forlate jordlappen de prøver å leve av, til fordel for å prøve lykken i byene i Kina.

På den andre siden er Kina det landet som nest etter USA har det største antallet internetbrukere i verden, med over 100 millioner. Og tallet stiger. Her er det kontraster.

Menneskerettighetsspørsmålet er det mange andre som har berørt, så jeg skal ikke ta opp det igjen.

Det største spøkelset for kinesiske myndigheter er energimangelen. Den økonomiske veksten vil trolig stoppe opp dersom energitilførselen ikke kan garanteres. Kinas oljeimport økte fra 8 millioner tonn i 1993 til 110 millioner tonn i 2001. Kullproduksjonen er den aller største i verden og fører til enorm forurensning.

Kinas ekspansive utenrikspolitikk, spesielt engasjementet i flere afrikanske land, må ses på bakgrunn av deres behov for stabil tilførsel av energi. Utenriksministeren nevnte bl.a. at om lag halvparten av Sudans olje i dag eksporteres til Kina. Dermed blir det også i Kinas interesse å få en positiv utvikling på det afrikanske kontinentet. Kina konsentrerer seg, som det ble sagt, om handel og næringslivssamarbeid og såkalt ikke-innblanding i indre anliggender. Men dette gir også landet langsiktig politisk makt i Afrika. Derfor er det interessant å se på muligheten for et nærmere samarbeid med Kina om fredsprosesser og konfliktløsning i en del betente områder i Afrika – ikke bare i Sudan, men også i Vest-Afrika.

I utenriksministerens redegjørelse den 8. februar ble det tatt til orde for en ny norsk politikk overfor Afrika. Det er tid for en ny norsk politikk overfor Afrika. Det er tid for å tenke nytt og strategisk om holdninger til hele kontinentet. Norge trenger en fornyet Afrika-politikk som kan se utviklingspolitikk, konfliktløsning og utenrikspolitikk i en sammenheng.

Det er viktig å søke strategiske allianser også med afrikanske land, søke et utenrikspolitisk samarbeid med af-

rikanske land og institusjoner om både afrikanske og andre internasjonale spørsmål vedrørende olje, WTO, konfliktløsning osv.

Olje for utvikling-programmet er i dag en viktig del av vår utviklingspolitikk, det å sørge for at oljeutvinning også i afrikanske land bidrar til velstand og menneskerettigheter for hele befolkningen, ikke bare for en liten elite. Her krysser våre spor Kinas. Det vil ligge et grunnlag for samarbeid med Kina for å bidra til en positiv utvikling i Afrika. Dette kan være krevende. Jeg oppfatter det slik at noe av dette ligger i interpellantens innfallsvinkel: å forsøke gjennom dialog med Kina å påvirke dem til å føre en menneskerettighetsvennlig politikk i bl.a. afrikanske land.

Kinas raskt økende betydning som global aktør begrenser seg imidlertid ikke til Afrika og vil være en stor utfordring i internasjonal politikk og for internasjonale organisasjoner som FN, NATO og andre i årene framover. Det inkluderer spørsmål som godt styresett og menneskerettigheter i land som Kina engasjerer seg i.

Finn Martin Vallersnes (H) [12:07:04]: Jeg vil takke alle deltakerne i debatten for gode innlegg. Det er åpenbart et veldig aktuelt tema, og jeg har stor tro på at dette er et tema som vi kommer til å møte igjen, og med stadig større styrke, fordi det gror nærmere og nærmere oss.

Jeg merket meg med interesse utenriksministerens vektlegging av å se utviklingspolitikken og utenrikspolitikken mer i sammenheng – kanskje også konfliktløsning. Dette er et tema vi har vært borti flere ganger de siste årene. Det er åpenbart en del fellesanliggender, eller skjæringspunkt, mellom disse politikkområdene hvor arbeidet forsterkes hvis man koordinerer bedre. Da står menneskerettigheter og good governance absolutt sentralt. Så gjelder det å balansere dette mot det vi kan kalle andres annerledeshet, og ha respekt for den annen part i en dialog. Som en var inne på tidligere i ordskeftet: Det er alltid noe å lære begge veier.

I en slik prosess er det desto viktigere å bli enda mer bevisst enn vi har vært til nå, på hva som er kjerneelementene når vi snakker om godt styresett og menneskerettigheter. Vi vet noe om hva innbyggerne selv mener om dette i en del av de landene vi er opptatt av. Vi har en liknende problemstilling i de arabiske land, og der foreligger det store rapporter fra UNDP om temaet. Folk sier gjennomgående at de så avgjort ønsker seg et demokratisk styresett, men det er nok fra innbyggernes side vektlagt at det mest retter seg mot trygghet for den enkelte, altså menneskerettigheter og frihet, og at de ønsker seg en representativ og ansvarlig politisk ledelse og et effektivt arbeid mot korrupsjon. Så får en ha desto større respekt for at det kan finnes lokale utforminger, lokale koloritter, når det gjelder hvordan man utformer institusjonene rundt den demokratiske strukturen.

Jeg merket meg at utenriksministeren så tre påvirkningskanaler. Det er den bilaterale overfor Kina, som kan gis en utenrikspolitisk dimensjon. Det er forholdet til afrikanske fora som AU og NEPAD – og jeg vil for min del

spesielt si at hvis man i denne sammenheng kan få inn relevante kriterier i African Peer Review Mechanism, så er det et konkret verktøy. Og det er FN og bl.a. hvilke forhåpninger en kan ha til det nye MR-rådet. Spørsmålet er da om Regjeringen er forberedt til å bruke dette nye redskapet, dette nye rådet, og derved bidra til å utforme dets praksis. På alle disse tre virkemiddelområdene ser jeg frem til utenriksministerens tilbakemelding om dette i fremtidige redegjørelser.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:10:09]: La meg også få takke representanten Vallersnes for denne viktige debatten, som jeg har hatt stor glede av, og mange gode synspunkter.

Jeg vil først gjøre det klart for alle som har vært inne på det i innleggene sine, og det er det bred enighet om i denne sal: Norge skal ikke og kan ikke akseptere brudd på menneskerettigheter, dødsstraff, brudd på internasjonalt anerkjente prinsipper for styresett og brudd på politiske og sosiale rettigheter. Det må vi være tydelige på i alle sammenhenger, og vi må ha en strategi for hvordan vi kan vinne gjennomslag for det. Total mangel på dialog og engasjement, som vi har hatt diskusjon om i denne sal tidligere, er neppe en god strategi for å nå fram langs den lange veien.

La meg også komme inn på at vi i MR-rådet etter vårt skjønn vil få større anledning til å ta opp disse spørsmålene og gjøre koblinger til andre deler av FNs arbeid. I vår MR-dialog med Kina, som kan bli et speilbilde av det vi tar opp i globale sammenhenger, er vi opptatt av religionsfrihet, ytringsfrihet og politiske og sosiale rettigheter på ulikt vis.

Så vil jeg si at den tanken at det afrikanske samfunn og de afrikanske lands demokratier kan ta over den kinesiske måten å styre samfunnet på, har jeg like liten tro på som at den sovjetiske modellen var god for afrikanske samfunn i den tiden Sovjetunionen var en aktiv aktør på det afrikanske kontinent. Jeg tror heller ikke vi skal ha et vestlig perspektiv på hvordan afrikanske land utvikler seg. Det vi ser i de landene som nå har utvikling i Afrika, er at de utvikler demokrati i pakt med afrikanske tradisjoner og basert på internasjonalt anerkjente universelle verdier som er nedfelt i FNs dokumenter og prinsipperklæringer. Og det er det vi må støtte opp om. Her mener jeg at representanten Marit Nybakk i sitt innlegg pekte på de veiene Norge har. I arbeidet med Kina og andre land som er viktige for å få til freds- og forsoningsprosesser i Afrika, er det ikke noe alternativ til å arbeide med en realitet. Og Kina er en realitet i Afrika, og vi må bruke de kanalene vi har. Så må vi arbeide aktivt overfor afrikanske land. Jeg vil slutte med det jeg sa i mitt første innlegg, og som flere har vært inne på her: Det fordrer nytenkning i norsk utenrikspolitikk, fordi det afrikanske bildet blir mer komplekst – fra å ha vært delt i den kalde krigens logikk, fra å ha vært tung på bistand, til nå å skulle håndtere en mer sammensatt utenrikspolitisk dagsorden, hvor Kina er et nytt element, med både utfordringer og muligheter som vi i vår utenrikspolitikk skal være aktive for å utnytte.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Odd Einar Dørum til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Den viktige satsingen i Oslo indre øst de siste årene har vært et spleiselag mellom stat og kommune. Denne satsingen har vært avgjørende for å fremme både byutvikling, integrering og sosialt likeverd. På samme måte skal det nå iverksettes en liknende satsing i Groruddalen. I Oslo sør, Søndre Nordstrand, er det en voksende befolkning, stor andel minoritetsspråklige og betydelige integreringsutfordringer.

Er statsråden åpen for et samarbeid med Oslo kommune i forbindelse med å iverksette en Oslo sør-pakke, på linje med satsingen i indre øst og Groruddalen, for å fremme inkluderende byutvikling, god integrering og sosialt likeverd?»

Odd Einar Dørum (V) [12:13:50]: Initiativet som jeg har tatt gjennom denne interpellasjonen, bygger på noe så bra i norsk politikk som at man samler seg på tvers av alle skillelinjer for å løfte sammen. Det var slik indre øst-satsingen ble til. Den ble til i en avtale mellom et borgerlig byråd i Oslo og Kjell Opseth som arbeiderparti-statsråd før valget i 1997. Senere har hele indre øst-satsingen blitt videreført med skiftende regjeringer – først Bondevik I-regjeringen, så Stoltenbergs regjering, så Bondevik II-regjeringen, og det har fortsatt. Satsingen har bygd på at det i en storby som Oslo av og til er utfordringer som er så omfattende at man i tillegg til det som skjer via det kommunale ansvar, og i tillegg til det som skjer via det statlige ansvar, f.eks. en intelligent og klok arbeidsmarkedspolitikk, må ha vilje til å løfte noe spesielt. Indre øst-satsingen er uttrykk for noe så bra i norsk politikk og politisk tradisjon som spleis og dugnad, og at man prøver å gjøre hverandre ikke mindre, men litt større. Det har vært bygd på den enkle, men kloke forutsetning at de som holder til lokalt, ofte vet hvor skoen trykker – og de finner fram til gode tiltak.

Indre øst-tiltakene har jeg selv møtt og sett som Oslo-borger, som bystyreprerentant, som stortingsrepresentant og som statsråd vandrende i byen, både i form av fysisk utbedring, og også i form av miljøarbeidere og voksenpersoner i skoler. Jeg har sett det på Sandaker videregående skole i Oslo, på Elvebakken, på Lakkegata og mange forskjellige steder. Jeg har sett hvordan dette har gjort en forskjell i hverdagen, der kloke tiltak, utført av mennesker som gjør sin normale jobb, har virket forsterkende og bra. Derfor vil jeg si at selv om vi på ingen måte kan si at vi er ferdig med en storbys utvikling – for det blir man jo aldri så lenge livet lever og byen utvikler seg, det er dynamikk i det – og selv om vi heller ikke er ferdig med integrering, er det oppnådd positive resultater med indre øst-satsingen.

Så har det også samtidig vært slik at parallelt med dette har det vært en debatt som jeg ser på som udelt positiv. Det er debatten om å få til en parallell tenkning, men med noen andre utfordringer for Groruddalen i Oslo – igjen en

svært konstruktiv og riktig tenkning, som jeg vet at det arbeides aktivt med.

I denne situasjonen har jeg i denne interpellasjonen funnet grunn til å rette søkelyset mot Oslo sør, nærmere bestemt bydel Søndre Nordstrand. Det har noen håndfaste og praktiske trekk ved seg som det kanskje kan være grunn til å minne om først.

Før det første er Søndre Nordstrand av de bydeler i Oslo som har hatt den største befolkningstilveksten de siste ti årene. Det er også Oslos yngste bydel. Det er den bydelen som har den høyeste andel minoritetsspråklige – over 40 pst. – i Oslo, der hovedvekten kommer fra ikke-vestlige land. Samtidig er det en bydel med mye trangboddhet. Det er et utdanningsnivå som er lavere enn gjennomsnittet for Oslo, og det er betydelig arbeidsledighet.

Som borger i Oslo, og i ulike roller som borger, både som uvalgt borger, som valgt borger og bystyrepräsentant, som valgt borger og stortingsrepresentant, og som valgt borger ved å ha det tillitsverv det er å være statsråd i en regjering for alle norske borgere, har jeg opplevd hvordan ildsjeler i Søndre Nordstrand har jobbet aktivt for å skape gode miljøer. Men jeg har også opplevd tragediene, som alle andre har opplevd når det har skjedd forferdelige ting blant ungdom, med drap. Det som samtidig har tent håp, engasjement og lys hos meg, er å se hvordan folk kan skape gode tiltak i form av tiltak i nærmiljøet som er OK, der ungdom kan møtes på like fot, og der de f.eks. kan ta det ut i ulike idrettsarter, noen av dem helt fremmede for meg med min norske oppvekst, men likevel vanvittig ålreit. Jeg har sett hvordan man har brukt kloke voksenkontakter i et skolemiljø som skal ha ros for å satse enormt bra i denne store byen, men som antagelig må sørge litt over at man nesten aldri blir gjenstand for nasjonal refleksjon og debatt, og verken får ros eller utfordring. Det er i den situasjonen at jeg ser alle de tiltakene som her er reist.

Når jeg har valgt interpellasjonens form, er det med omhu. Jeg har valgt interpellasjonens form for å ha en dialog med Regjeringen; jeg er en løsningsorientert politiker, og jeg ønsker å se at man kan få til løsninger. Hvis jeg skulle vært mye mer spiss, ville jeg ha valgt et såkalt Dokument nr. 8-forslag. Jeg har valgt ikke å gjøre det.

Jeg har respekt for en statsråd i en budsjettprosess. Men jeg vet også at da Oslo bystyre behandlet sitt budsjett for inneværende år, ble et forslag fra dem som la fram budsjettet, nemlig byrådspartiene Høyre og Fremskrittspartiet, i samarbeid med Venstre og Kristelig Folkeparti vedtatt enstemmig i bystyret. Forslaget gikk ut på at byrådet burde få til en god dialog med Regjeringen for å finne fram til en satsing også i Oslo sør, i slekt med de tanker som jeg nå har presentert og skissert.

Jeg skal ikke gå inn på tall, annet enn å illustrere hva jeg selv oppfatter som rimelig hvis man nå til sammen regner med å bruke ca. en milliard på indre øst. Det jeg ønsker å slåss for, men som det ikke helt trenger å være enighet om, er å gå for halvannen milliard over ti år i Groruddalen. 50 millioner kr pr. år i ti år på Søndre Nordstrand vil bety en viktig forskjell – altså halvt om halvt fra

stat og kommune, 25 millioner fra hver. Det er viktige penger for dem som bor der.

Jeg har lyst til å trekke inn i slutten av mitt innlegg i interpellasjonen at vi lever i en storby som Oslo, som er en sammensatt og flott by, med variert kultur, og med det største minoritetsspråklige innslaget i Norge – en by som mange ganger har avvist å se trangsynt på folk. Vi hadde en ganske skarp debatt i denne byen i sin tid om et såkalt innvandringsregnskap. Det var et solid flertall som avviste det. Vi har hatt debatter også i Oslo som viser at det har vært mulig å skape dialoger, f.eks. mellom majoritetsbefolkning og minoritetsbefolkning. Vi har ikke minst i de senere månedene i forbindelse med debatten om Muhammed-karikaturene sett at det har vært mulig å skape dialogplattformer. Så liker jeg å tenke at Norge er best når vi opptrer reelt, uavhengig av hva vi heter, hvor vi bor, og hvordan vi ser ut. Det å være real er at man har en fair sjanse når man skal søke jobb. Det å være real er at barn og ungdom i en oppvekstfase får de beste muligheter for å ha det bra, og at de får den beste muligheten for å ha det bra i skolen.

På dette grunnlag har jeg formet interpellasjonen til Regjeringen ved inkluderingsministeren, for jeg synes at det er rett statsråd med rett tittel. Inkludering omfatter oss alle, uansett hvem vi er, og hva vi er. Vi stiller likt da. Vi stiller ikke med noen spesielle fortrinn, men vi blir tatt på alvor uansett hvem vi er. Jeg har valgt å stille spørsmålet om statsråden på vegne av Regjeringen er åpen for å gå i en dialog med Oslo kommune, ut fra den tenkning som jeg har skissert i denne interpellasjonen, som bygger på de utmerkede vurderinger og praktiske resultater som vi har sett med satsingen i indre øst.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [12:21:42]: La meg starte med å si at jeg er glad for denne interpellasjonen. Jeg er glad for at jeg ofte får lov til å drøfte integrerings- og inkluderingssspørsmål i Stortinget, for de er så viktige. Jeg er også glad for tonen i innlegget fra Dørum.

Jeg vil svare følgende: Regjeringen vil føre en offensiv politikk for byene våre for å fremme og utvikle byenes fortrinn, kvaliteter og muligheter. Oslo har gjennom et hundreår vært en «delt» by, og enkelte områder har levekårsmessige og integreringspolitiske utfordringer.

Ett område med store utfordringer er Groruddalen, et annet er Søndre Nordstrand. Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen varslet at den vil

«gjennomføre tiltak for områder i storbyene som har særlige utfordringer, slik som Groruddalen».

Vi vil drøfte nærmere hvordan staten, i samarbeid med Oslo kommune, kan bidra til en bærekraftig utvikling i Groruddalen, men Regjeringen er også åpen for å drøfte andre utfordringer som Oslo har.

Hovedstadsmeldingen som Regjeringen legger fram i løpet av høsten, vil omhandle de særlige levekårsmessige og inkluderingspolitiske utfordringer som man har i enkelte deler av hovedstaden. Helhetlig områdepolitikk i byen er et kommunalt ansvar, men statlige virkemidler er nødvendige bidrag for å løse de utfordringene som de sosiale skillene mellom deler av byen skaper. Staten har,

som også interpellanten var inne på, tidligere hatt en slik områdesatsing gjennom handlingsprogrammet for Oslo indre øst, og drøfter nå med Oslo kommune en felles plan for å forbedre miljø og levekår i Groruddalen. Et annet område der det sett fra Regjeringens side kan være aktuelt å gå inn med tiltak, er Søndre Nordstrand, og det kan være aktuelt med et videre arbeid i Oslo indre øst. Fra Regjeringens side vil fokus være på bomiljøtiltak og tiltak for barn. Hovedstadsmeldingen vil ta opp spørsmål som gjelder inkludering av personer med innvandrerbakgrunn i arbeids- og samfunnsniv. Oslo har utfordret Regjeringen til samarbeid om det de kaller mangfoldspolitikk, og hovedstadsmeldingen vil trekke opp linjer for et slikt samarbeid.

Regjeringen har i tråd med Soria Moria-erklæringen valgt å prioritere et samarbeid om Groruddalen i første omgang. Det skyldes bl.a. at Groruddalen står overfor en rekke utfordringer på mange områder miljømessig, knyttet til samferdsel, bomiljø og sosiale forhold.

Selv om ikke Regjeringen har nedsatt et eget handlingsprogram for bydel Søndre Nordstrand i Oslo, så betyr ikke det at jeg som statsråd med ansvar for arbeid og integrering ikke ser de spesielle utfordringer denne bydelen har. Jeg vil imidlertid påpeke at det primært er Oslo kommunes ansvar å sørge for et godt kommunalt tjenestetilbud til beboere i Søndre Nordstrand bydel.

Jeg er imidlertid beredt til å bruke de muligheter som ligger under mitt departements ansvars- og myndighetsområde til å samarbeide med Oslo kommune om utfordringer knyttet spesielt til integrering og arbeid. Mer aktiv bruk av arbeidsmarkedstiltak er her et viktig stikkord. Søndre Nordstrand har også fått midler til «Ny sjanse»-programmet, som skal bidra til å få sosialhjelpsmottakere over i aktivt arbeid.

Den nye arbeids- og velferdsforvaltningen, NAV, hvor Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten samles i hver kommune, gir et mulighetenes hus, en organisatorisk ramme for å samordne og målrette tilbudet til brukerne. Samtidig må vi se på virkemidlene. Regjeringen er i full gang med å gjennomgå regelverk, stønader, tiltak og tjenester, slik at det samlede virkemiddelapparatet skal understøtte målene om raskere overgang til arbeid, hjelp til selvhjelp, sosial trygghet og inkludering av personer som har problemer på arbeidsmarkedet.

Som ett av tiltakene i velferdsforvaltningens verktøykasse vil Regjeringen innføre en rett til velferdskontrakter. Formålet med velferdskontrakter er at den enkelte gjennom aktiv deltakelse i ulike tiltak kan bedre sine muligheter for arbeid, selvhjelpenhet og en god livssituasjon på kort eller lengre sikt.

Søndre Nordstrand er den bydelen i Oslo som har størst andel av barn og unge, og 44 pst. i aldersgruppen 0–17 år har ikke-vestlig bakgrunn. Regjeringen har som mål å etablere gratis kjernetid i barnehager i områder med mange minoritetsspråklige barn samt gi flere ressurser til skoler hvor det går mer enn 25 pst. minoritetsspråklige. Når bydelen har skolekretser med opp mot 90 pst. minoritetsspråklige, vil slike tiltak ha stor betydning.

Regjeringen vil også legge fram en egen handlingsplan mot fattigdom og en handlingsplan for inkludering av inn-

vandrerbefolkningen. Begge disse handlingsplanene vil inneholde tiltak som vil komme bydel Søndre Nordstrand til gode.

Jeg vil avslutningsvis også nevne at for inneværende år har Regjeringen satt av vel 40 mill. kr til en tilskuddsordning for barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. Målet er å bedre oppvekst- og levekår. Midlene nyttes til tiltak og prosjekter som retter seg mot barn og unge med spesielle behov, og mot utsatte ungdomsgrupper og miljø. Arbeid og innsats som fremmer integrering har høy prioritet. Rundt halvparten av midlene går til ungdomstiltak, mens den andre halvparten går til tiltak mot fattigdom blant barn, unge og familier. 23 byer og sju bydeler i Oslo omfattes av ordningen, og Søndre Nordstrand er en av disse bydelene.

Oppsummert vil jeg si at jeg setter pris på dette initiativet fra representanten Dørum. Regjeringen er beredt til å gå inn i en dialog med Oslo kommune om å jobbe videre med et om mulig mer planmessig samarbeid om utfordringer som også Søndre Nordstrand står overfor, på samme måte som vi før har vært positiv til en tilsvarende satsing i Oslo indre øst, og på samme måte som vi nå aktivt er i dialog om utfordringene i Groruddalen.

Odd Einar Dørum (V) [12:29:06]: Det går nesten en slags politisk linje fra et borgerlig byråd som snakker med en arbeiderpartiregjering i 1997 til et borgerlig byråd som snakker med en arbeiderpartiregjering i 2006, for det er jo et uttrykk for at på noen områder går det an å finne løsninger.

Jeg er glad for at statsråden i sitt svar er individorientert. Noe av det som har uroet meg, og jeg vil gjerne si det rett ut fra Stortingets talerstol, er et forsøk på av og til – i hvert fall mediemessig – å tegne et bilde av deler av Oslo som en slags getto. Det ville være en utrolig negativ stigmatisering. Enhver som kjenner gode nærmiljøtiltak i Oslo, enten det er i Oslo vest, i indre Oslo, i Groruddalens ulike deler eller i Oslo sør, vet at nærmiljøene er levende og gode, og det er når man behandler folk på den måten, at man også får gode resultater. Så jeg er veldig glad for at statsråden holdt seg unna alle slike former for beskrivelser og begrep. Jeg synes det er positivt og lovende. Det er når individer har rettigheter og plikter, samtidig som vi har den innsikt og den forståelse at vi kan starte med litt ulik ballast i livet, at vi finner løsningene.

Jeg er svært glad for at statsråden gir uttrykk for at selv om han prioriterer å få levert og få satt i gang arbeidet med Groruddalen – som jeg er helt enig med ham i – er han også åpen for å vurdere initiativet på Søndre Nordstrand. Det oppfatter jeg at han gjør, gjennom de virkemidler han selv sitter med – som jeg oppfatter er det lengste han kan gå uten å ha en bred regjeringsbehandling. Men samtidig er han beredt til å ta imot den utfordringen som følger av Oslo bystyres vedtak i forbindelse med budsjettet for inneværende år. Det oppfatter jeg som positivt og lovende. Jeg har noen korte anmerkninger til det.

Jeg er personlig overbevist om at det er viktig å ha frie midler som folk kan bruke lokalt. Jeg tror sentrale politikere ofte kan være kloke – vi kan som sentrale politikere

til og med tildele oss ganske mye visdom også – men jeg tror den visdommen som folk lokalt har, er betydelig. Det er ingen tvil om at lokale grupper, organisasjoner og bydelsutvalg har god erfaring med hva som nytter. Det tror jeg gjelder både Groruddalen og Søndre Nordstrand.

Jeg tror det er viktig å finne et innhold på dette, slik at nettopp de som er lokale, og som kjenner hvor skoen trykker, kan komme inn. Det faller så godt sammen med de områdene som statsråden snakket om – kloke tiltak i bomiljøene og tiltak for barn og ungdom i en oppvekstsituasjon.

Jeg vil understreke at Venstre kommer til å arbeide med det som mål at det både i Oslo kommunes budsjett for 2007 og i statsbudsjettet for 2007 skal finnes penger ikke bare til handlingsprogrammet i Groruddalen, men også til Søndre Nordstrand.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [12:32:10]: Jeg har ikke mye å legge til i forhold til det svaret jeg gav – bare i og for seg si meg enig i Dørum oppsummering av hva jeg sa. Vi har forstått hverandre, og det er en fordel for å gå videre.

Jeg tror Dørum har et veldig godt poeng i at det er viktig, når vi nå kommer opp med ulike satsinger i kommuner og bydeler, at vi forsøker å kanalisere en del av de pengene som frie midler, slik at det gis grunnlag for et lokalt initiativ. Her tror jeg det av og til er en del interessekonflikter, i den forstand at statlige myndigheter på en måte har behov for å kanalisere midlene i bestemte retninger. Det tror jeg det er mulig å kombinere, i den forstand at man kan avsette midler til f.eks. lokalmiljøtiltak rettet mot barn og unge. Vel låser man pengene innenfor det området, men man bør gå langt i å la bydelene – i dette tilfellet bydelen – bestemme hvordan den rammen kan disponeres på best mulig måte. Da tror jeg man kan kombinere behovet for å ha noe statlig styring av satsingen med lokal kjennskap og kloke lokale folkevalgte. Heller ikke på det området tror jeg vi er særlig uenige.

Arild Stokkan-Grande (A) [12:33:56]: Det er et viktig spørsmål interpellanten tar opp.

Bydelen Søndre Nordstrand i Oslo er relativt ny. Den var lenge den bydelen i Oslo som hadde sterkest vekst i folketallet. Den er særpreget av å ha den største innvandrerdelen i Oslo – og den er økende. Hovedtyngden av innvandrerbefolkningen kommer fra ikke-vestlige land. Bydelen har også skilt seg ut ved å ha størst antall og størst andel barn og unge og lavest antall og lavest andel eldre. Da får jo også dårlig kommuneøkonomi og dårlig bydelsøkonomi veldig uheldige virkninger. Det gir seg utslag i kutt i bevilgningene til barnehager, til fritidsklubber, til kulturtilbud – det kuttes altså i bevilgningene til de ikke lovpålagte oppgavene først.

Derfor er det et viktig spørsmål vi drøfter i dag. Som statsråden sier, er det viktig å se en slik satsing i sammenheng med fattigdomsmeldingen, handlingsplanen for økt integrering og hovedstadsmeldingen.

Når det er sagt, vil jeg også poengtere Oslo kommunes eget ansvar i slike spørsmål. Kommunen bør finne pro-

sjekter og på den måten utløse midler fra staten. Høyre og Fremskrittspartiet, som styrer kommunen, har til nå ført en naiv integreringspolitikk. Det er blåøyd å tro at problemer forsvinner hvis man lukker øynene og bare viser til den enkeltes selvstendige ansvar for å la seg integrere. Man må ta det ansvaret man har, ikke bare skyve det over på staten.

Det er blitt ført forferdelig dårlig boligpolitikk, fattigdomspolitik og ikke minst helsepolitikk i Oslo de siste årene. Det gir også resultater. I Oslo, som er Høyres og Fremskrittspartiets utstillingsvindu, florerer de sosiale problemene – uten at de ansvarlige tar sitt ansvar. Byen er mer delt etter sosial status enn kanskje noensinne. Søndre Nordstrand vil trolig være den første bydelen som passerer en andel på 50 pst. av befolkningen med utenlandsk bakgrunn.

Samtidig er det viktig ikke bare å fokusere på problemer dette kan medføre, selv om de kan være store nok. Vi må også se på mulighetene dette innebærer. Vi må komme oss bort fra en debatt om integrering og innvandring som bare handler om utgifter på et budsjett. Man må begynne å tenke: Hvordan tar vi imot nye mennesker? Hvordan sørger vi for at de blir best mulig opplært i hvordan vi har det i Norge, og i språket vårt? Hvordan begynner vi å se på innvandrere som en ressurs? Hvordan sørger vi for at alle nordmenn kan leve sammen som likeverdige innbyggere? Det må være spørsmål både vi på Stortinget, kommunene og hver enkelt borger må begynne å ta stilling til. Det er først når alle kan få en jobb de trives med, at de får et mer verdig liv og en trygg økonomi. Det er først når mennesker får en god økonomi, at de kan bosette seg hvor de selv ønsker, og ikke ut fra sosial status. Det er først når vi får en god blanding av alle kulturer og ulik etnisk bakgrunn – og ikke en oppdelt by – at vi er på riktig vei. Og det er først når man ikke tenker over om det er en mørkhudet eller en hvit som sitter ved siden av en på bussen, at vi har fått til en vellykket integrering.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:37:36]: Representanten Dørum skal ha ros for at han reiser denne interpellasjonen her i Stortinget i dag.

Fremskrittspartiet har over lengre tid argumentert for at de kommende års satsing på de fire bydelene i Groruddalen også må inkludere en økt satsing på bydel Søndre Nordstrand.

Til tross for at samtlige medier, og ikke minst Aftenpostens aftennummer, som vi har en representant for her i salen, bevisst har fortiet Fremskrittspartiets alternative budsjett på dette området, kan jeg minne representanten Dørum og andre representanter om at Fremskrittspartiet har inkludert 25 mill. kr for inneværende år til ovennevnte satsing.

I motsetning til den foregående regjeringen og dagens regjering så vi ingen grunn til at programmet for Oslo indre øst måtte avsluttes før andre programmer kunne iverksettes. En slik forutsetning lå heller ikke i Regjeringens Soria Moria-erklæring, men dette er blitt forbigått i stillhet. Det hjelper faktisk ikke kun å nevne satsing på et spesielt geografisk område uten at dette følges opp i praktisk

handling. Oslo bystyre hadde åpenbart vært rede for en slik satsing på Groruddalen allerede i 2006, men så viktig var åpenbart ikke dalen for den rød-grønne regjeringen.

Så til det konkrete innholdet i en eventuell satsing i Groruddalen og på Søndre Nordstrand. I motsetning til de øvrige partiene mener ikke Fremskrittspartiet at tiltakene skal rettes mot konkrete etniske grupper, slik statsråden var inne på, men at all offentlig innsats skal kanaliseres på samlende tiltak, som ikke splitter, kategoriserer eller stempler enkelte grupper som svake og trengende. Fremskrittspartiet tar derfor avstand fra offentlig innsats som begrenses til nasjonalt, religiøst eller etnisk opphav. Dersom man tilstreber fargeblindhet i samfunnet, nytter det ikke å introdusere fargekriterier i politikken som føres.

Fremskrittspartiet understreker også at det offentliges ansvar ikke skal bevege seg inn på områder som åpenbart er den enkeltes, den enkelte families eller det enkelte borettslags ansvar. Faktisk vil det være klokt om deler av ovennevnte satsing brukes på å informere innbyggerne i de fem aktuelle bydelene om hva som forventes av egen innsats i nærmiljøet. Offentlig innsats er vel og bra, men frivillighet, dugnad og samfunnsansvar er selve limet i nærmiljøene.

Det er et paradoks at den spesielle satsingen i Oslo by følger byens demografi. Områder med størst ikke-vestlig innvandrerbefolkning har størst behov for offentlig satsing.

Fremskrittspartiet etterlyser en statsråd som stopper opp og spør: Hvorfor er det slik? Men slike debatter liker ikke den politisk korrekte eliten, nettopp fordi man frykter hvilke svar man får.

I den forbindelse er det verdt å minne om at Oslo kommune har lagt om kriteriene for fordeling av økonomiske midler til bydelene, slik at antallet ikke-vestlige innvandrere er et eget kriterium for tildeling av penger. Tidligere var det slik at ikke-vestlige innvandrere uten norsk statsborgerskap var et egnet kriterium, og når innvandreren mottok norsk statsborgerskap, ville behovet for spesielle offentlige overføringer forsvinne. Dette er ikke lenger tilfellet. Stadig flere som mottar norsk statsborgerskap, har fremdeles spesielle behov for offentlige overføringer, og den naturlige integreringen har uteblitt.

Bakgrunnen for endringen i kriteriene er en undersøkelse utført av Fafø som konkluderte med at det beste kriteriet for pengeoverføring er ikke-vestlig innvandrer. Med andre ord: Oslo kommune vil for fremtiden definere samtlige ikke-vestlige innvandrere som svake og trengende. Når vi samtidig vet at økningen i antall ikke-vestlige innvandrere er eksplosiv, ikke minst i Groruddalen og på Søndre Nordstrand, forstår vi hvilket enormt press på sosiale ytelser som vil ramme Oslo kommune på sikt.

Fremskrittspartiet etterlyser en statsråd som stopper opp og spør: Hvorfor er det slik?

Som et lite apropos: For en tid tilbake ble jeg oppsøkt av en journalist i NRK som spurte meg om jeg kunne skaffe ham en oversikt over kostnadene knyttet til innvandringen i Oslo. Da spurte jeg: Er det et innvandreregnskap du er ute etter? Å ja, det er det visst, sa han. Det

har vi etterlyst i 15–20 år, mens den samme journalisten og den samme kanalen, altså NRK, har kritisert oss i 15–20 år for å spørre etter akkurat det. Nå trengte han faktisk de opplysningene.

Ine Marie Eriksen (H) [12:42:04]: Det er naturlig å begynne med å gi representanten Odd Einar Dørum ros for initiativet og ikke minst for å ha satt på dagsordenen en problemstilling som helt åpenbart er kommunens ansvar først og fremst, men som i kraft av sin spesielle karakter faktisk går utover det kommuner til vanlig opplever. Det er også derfor det er ganske viktig å løfte saken opp på den nasjonale agendaen.

Det er neppe tvil om at situasjonen i Oslo sør er sammenlignbar med situasjonen i Oslo indre øst og i Groruddalen når det gjelder utfordringer. Vi har også her i salen i dag hørt både representanten Dørum og andre liste opp en del fakta som handler om arbeidsledighet, om andelen av befolkningen med minoritetsbakgrunn, om tilflytting og om utdanningsnivå. Dugnader, spleiselag og pakker er vel og bra, og ofte er det nødvendig med slike tiltak rett og slett for å få gjort ting innen en rimelig tidsfrist. Men vi skal ikke glemme at vi har tiltak også innenfor det såkalte ordinære systemet som vi har til rådighet i arbeidet for å fremme integrering. Da er det viktig at ikke ideologiske sperrer eller kortsiktige hensyn blir til hinder for at disse tiltakene kan utnyttes best mulig, til hjelp for dem som trenger det mest.

Det er viktig at når kommunen tar det ansvaret den skal ta, og det ansvaret den ønsker å ta, må statlige myndigheter vise fleksibilitet og være løsningsorienterte. Men vi har de siste dagene kunnet registrere et eksempel på hvor vanskelig det av og til kan være. Jeg tenker naturligvis på den striden som har oppstått mellom Oslo kommune og staten når det gjelder bruken av bevilgede midler til forsøk med gratis kjernetid i barnehager i områder med høy andel minoritetsspråklige barn. Statsråden har naturligvis rett i at bevilgningen i utgangspunktet var forutsatt å omfatte alle barn i området. Samtidig understreket komiteen at

«gratis kjernetid vil i kombinasjon med målrettet oppfølging, også av de foresatte, bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen».

Dette forteller meg at det neppe var noen tvil om at Stortinget har vurdert denne bevilgningen som et tiltak først og fremst for å hjelpe fremmedspråklige elever til å mestre en framtidig skolesituasjon. Det er akkurat det Oslos initiativ tar sikte på, gjennom å bruke disse midlene til å sette i gang tiltak overfor de 4- og 5-åringene som verken går i barnehage eller snakker norsk. Hensikten var å gi dem fire timers daglig norskopplæring i barnehage for å forberede dem på skolestart. Alle vi som jobber med utdanningspolitikk til daglig, vet at språk er nøkkelen til læring. Dette handlet altså om å gi 632 små barn muligheten til å få en brukbar skolestart og gi dem de helt grunnleggende forutsetninger for å mestre en skolesituasjon, slik stortingskomiteen formulerte hensikten med bevilgningen. Og tiltaket i Oslo bør etter min oppfatning være i tråd med den forutsetningen.

Soria Moria-erklæringens mål synes å være litt viktigere enn virkeligheten innimellom, særlig for de barna det gjelder.

Statssekretær Libe Rieber-Mohn sier i Dagbladet 26. mars:

«Vi mener det er urettferdig å gi et individrettet særtilbud utelukkende til barn med minoritetsbakgrunn. Prinsipielt bør tilbudet gis til alle innenfor et område.»

Enda verre blir det når talsmenn for Arbeiderpartiet og SV utdyper dette i Dagbladet 27. mars. Rune Gerhardsen, gruppeleder for Arbeiderpartiet i Oslo bystyre, sier:

«Det er viktig å ikke integreringstiltak skaper beskyldninger om at vi favoriserer innvandrere.»

Og han følger opp:

«Ja, på en rekke områder har vi valgt å sette universalprinsippet over hensynet til målretting.»

Jeg synes det er veldig trist at et tiltak som er godt, som er godt ment, og som vil ha effekt, blir stoppet av utsagn av denne typen. Jeg legger til grunn at Oslos byrådsleder, Erling Lae, også gjennom mediene har gitt uttrykk for at departementet var innstilt på å følge den løsningen Oslo har valgt, men snudde i siste sekund. Det synes jeg er synd, og det hjelper i alle fall ikke integreringen på steder som Søndre Nordstrand.

C a r l I . H a g e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Heidi Sørensen (SV) [12:47:02]: La også meg først få lov til å takke interpellanten for å ha reist en viktig sak. La meg også få takke for den tonen som er holdt i innlegget fra både interpellanten og statsråden, og som viser at det går an å ha et konstruktivt samarbeid om saker som mange skjønner er viktige og gode.

Når vi er opptatt av dette, er det fordi vi som har bodd i Oslo, gjennom mange år har sett at de satsingene som er iverksatt – det begynte med Oslo indre øst – har virket og har vært med på å endre de bydelene vi bor i. Den bydelen jeg bor i, i Oslo indre øst, hadde ikke vært den samme uten et godt spleiselag og uten den målrettede satsing som har skjedd systematisk og over tid.

Det er riktig at vi nå har prioritert Groruddalen. Det har vært et bredt engasjement på Oslo-benken over mange år for å få til et løft for Groruddalen, og det er helt nødvendig, ikke bare med tanke på de sosiale utfordringene vi står overfor, men også i forhold til miljø og integrering.

Min påstand vil være at både Groruddalen og Søndre Nordstrand er bydeler som har potensial til at de kan bli virkelig gode steder å bo. Jeg tror at mange som bor i Groruddalen i dag, er litt redde for at Groruddalen skal bli stemplet som et sted der det ikke er godt å bo. Groruddalen i dag er det, men har utfordringer som er så spesielle at det krever at vi har en nasjonal oppmerksomhet på det som skjer.

I forbindelse med hovedstadsmeldingen er dette saker der det er viktig at vi får en bred og god drøfting, og vi lover at vi tar med oss det som blir sagt her, inn i det arbeidet som skjer med den meldingen som skal legges fram til høsten.

Jeg registrerer at vi har hatt en debatt om hvorvidt vi skal ha gratis kjernetid i barnehagene. Det har vært en sak som SV i mange år har brent for at vi skal få til, fordi det har vært et effektivt virkemiddel som ikke har vært stigmatiserende, men som har vært et godt tilbud for å skape integrering.

Et av de tiltakene som var vellykket i Oslo indre øst-satsingen, var gratis SFO. Det var med på å skape god integrering og gjorde at alle stilte likt den gang. Det er trist å se at det ble avvirket, og det var helt typisk å se hvem som ikke kom den gang det ble innført egenandel på SFO på Grünerløkka og i Gamlebyen. Jeg håper at gratis kjerne-tid i barnehager kan bli et like viktig virkemiddel for en god integrering og en god og ordentlig språkopplæring.

Så vil jeg også si at jeg tror at vi som Oslo-representanter noen ganger tenker at vi er litt spesielle fordi vi representerer hovedstaden. Men også vi Oslo-representanter har noen fylkessaker som alle brenner for. Det å følge opp Groruddalen og også Søndre Nordstrand er av en slik karakter at jeg håper at vi klarer å stå så bredt som mulig sammen for å skape et samlet press for å få videreført Oslo indre øst-midler, og få det til også å gjelde både Groruddalen og Søndre Nordstrand i framtiden. Står vi sammen om det, tror jeg det er mulighet for at vi skal klare å realisere det på en måte som gjør at det blir vellykket, slik som det har vært i Oslo indre øst.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:50:55]: Som beboer i den aktuelle bydelen er det spennende å høre på innlegg her og få beskrevet hvordan det er å bo i bydel Søndre Nordstrand. Mye av det er sikkert riktig, selv om jeg synes det er et poeng, som jeg synes både Dørum og statsråden ivaretok, at det er enkeltmennesker som bor der. Vi kan ikke snakke om grupper – heller ikke i denne sammenheng.

Jeg er glad for at Dørum har tatt opp interpellasjonen. Selv tok jeg opp dette spørsmålet med statsråd Haga like før jul. Uten å gradere statsråder må jeg vel si at den statsråden som har svart i dag, kanskje bærer sitt navn, inkluderingsminister, på en god måte. Så har jeg heller ikke sagt noe annet om noen andre.

Jeg synes det er oppmuntrende at det ikke er noen avvisning av muligheten – og jeg får være litt konkret her – for å ta opp en satsing på Groruddalen samtidig som man satser på Søndre Nordstrand. Jeg synes det ville være misbruk av en mulighet å la det gå – la oss si – ti nye år før man setter inn et for sent støt, vil jeg da si, i bydel Søndre Nordstrand. For det som kanskje særpreger Søndre Nordstrand, også i forhold til Groruddalen, er at her har utviklingen gått veldig raskt. Statsråden var selv inne på enkelte skolekretser. Her har utviklingen vært slik at på tre–fire år har andelen minoritetspråklige økt fra 50 til rundt 90 pst. – bare på tre–fire år. Jeg er kanskje litt overrasket over at Oslos byråd har en litt tilbakelemt holdning til akkurat dette. For dem som kjenner bydelen, er det faktisk slik at vi har et flyttemønster internt i bydelen som nettopp går på å sørge for at man kommer på en skole der det ikke er 90 pst. minoritetspråklige. Da snakker vi ikke om at det bare er etnisk norske som gjør det, det er like mye

minoritetsspråklige foreldre som av hensyn til språkopplæringen for sine barn gjør akkurat det samme.

Det er dette jeg mener med at vi bør bruke den anledningen vi nå har, til å inkludere både bydel Søndre Nordstrand og Groruddalen i en fornyet satsing – ikke minst fordi alle som er opptatt av budsjett, vet at de pengene som har ligget til indre øst, ligger der nå, de skal utfases, og det er mye lettere å bruke disse midlene enn å starte på nytt om ett, to eller tre år.

Det er en faktor som også gjør at situasjonen i Søndre Nordstrand er blitt som den er blitt, ganske paradoksalt. Det er at bydelen har et svært godt boligtilbud: nye boliger, store boliger, relativt rimelige boliger. Det gjør faktisk at mange tiltrekkes av denne bydelen, ikke minst minoritetsspråklige, altså et gode i seg selv, men som akselererer en utvikling som vi har sett.

Hvis jeg skal komme med et råd til statsråden i den dialogen han skal ha med Oslo kommune, er det tre områder jeg mener det er viktig å satse på. Det er språktilbud til barn under skolealder, det er skolen, og – det siste – det er arbeidsmarkedstilknytning. Der har jeg selv, som tidligere statssekretær i Barne- og familiedepartementet, brukt den ordningen som statsråden var inne på – storbyordningen for barn og unge – nettopp til å utvide den til også å gjelde muligheter for støtte til markedstilknytning. Det tror jeg er en meget god investering som jeg håper statsråden vil bidra til. Selv om det ikke ligger under hans departement, kan det videreutvikles og gjerne utvides, for det er mange som kanskje får ett, to eller tre års opphold fra arbeidsmarkedet, og som på den måten dessverre aldri kommer inn i det igjen, hvis det går for lang tid.

Jeg er veldig glad for den positive holdningen som statsråden gav i svaret til representanten Dørum. Jeg håper og tror, og vil i grunnen utfordre statsråden på det: Får vi svaret på i hvilken form samarbeidet skal skje i hovedstadsmeldingen, eller vil det komme på annen måte?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:55:56]: Senterpartiet har alltid vært opptatt av lokalsamfunnenes utvikling, enten det er i byen eller på bygda. Under behandlingen av storbymeldingen i 1995 var Eva Lian saksordfører, og Senterpartiet fremmet en rekke konkrete forslag i forhold til de utfordringer Oslo står overfor. Et av de viktigste fokusområdene for Senterpartiet var Oslo indre øst og en tiltakspakke for å komme med et offensivt inngrep i forhold til de utfordringene vi så der.

Senterpartiet har i lang tid presset på for å få på plass en offensiv satsing. Vi ser av interpellasjonen hvordan interpellanten vektlegger den satsingen som har vært i Oslo indre øst i de senere årene. Sentrum-venstre-regjeringen bevilget 40 mill. kr til handlingsprogrammet for Oslo indre øst i statsbudsjettet for 2006. Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV reverserte dermed budsjettkuttet på 15 mill. kr som Bondevik-regjeringen hadde foreslått.

I tillegg til en økt satsing i Oslo indre øst har Regjeringen satt i gang et arbeid i forhold til utfordringene i Groruddalen. Vi i Senterpartiet fortsetter vår tradisjon i å støtte opp om tiltak som fremmer byutvikling og integrering i Oslo.

Integrering skjer lokalt. Det er ikke vi i Stortinget som har de beste forutsetningene for å kunne se de beste løsningene for å fremme integreringsarbeid. Men vi kan støtte opp om lokale initiativ som kommer. Derfor er det viktig for meg å få sagt at et godt samarbeid med Oslo kommune og med lag og foreninger i Oslo er helt avgjørende for å få på plass gode løsninger.

For Senterpartiet er det viktig at integrerings- og inkluderingsarbeidet framover blir styrket lokalt, gjennom lokale initiativ, ikke bare gjennom nasjonale satsinger. Svært mange av de politiske løsningene vi har i Norge, har blitt skapt gjennom et aktivt lokalt arbeid, et arbeid som har gitt resultater, og som andre deretter har tatt etter. Over tid har mange av de løsningene som er utviklet i de enkelte lokalsamfunn, blitt nasjonal politikk.

Dette er også mitt utgangspunkt for Senterpartiets integreringsarbeid. Vi må selvfølgelig ha nasjonale tiltak, men det er gjennom stimulering til å finne lokale løsninger vi kan finne gode og målrettede løsninger. I den nasjonale debatten blir det fort et de/vi-fokus. I det lokale kan fokuset få et mer vi-preg. Nasjonalt blir debatten fort en ekskluderingsdebatt, lokalt tror jeg man vil få en mer inkluderende og løsningsorientert debatt.

Men det er ikke bare Oslo som har særskilte utfordringer. Når nå Regjeringen har gått inn med spesielle midler i Oslo, er det viktig å minne om det egne ansvaret Oslo har. Oslo har selv mulighet til å prioritere opp arbeidet mot de bydelene vi snakker om nå. Det er ingen tvil om at dagens politiske flertall i Oslo har et hovedansvar for å ta tak i de utfordringene Oslo står overfor. I tillegg til målrettede satsinger fikk Oslo over 300 mill. kr i ekstra overføringer takket være den nye regjeringen.

Når det gjelder dette med tiltakspakke, må det også sies at vi ikke kan bevilge så og så mange millioner kroner til et bestemt område eller en bestemt bydel over et visst antall år, og så si oss fornøyde med det. Selv om mye har blitt gjort i Oslo indre øst de senere årene, står vi fortsatt foran store utfordringer med hensyn til integrering, levestandard, bomuligheter, arbeidsplasser osv. Samtidig må vi, både kommunalt og fra statens side, erkjenne at det er andre byer og andre bydeler som også er utsatt. Interpellanten har løftet fram Søndre Nordstrand på en god måte.

Det er viktig at vi klarer å konsentrere oss om flere ting og flere områder samtidig, og det er lokalt man har størst mulighet til å ta tak i de utfordringene man står overfor. Men vår regjering skal bidra i forhold til de spesielle utfordringene vi har i Oslo.

Jan Böhler (A) [13:00:12]: Jeg slutter meg til dem som roser initiativet fra Dørum. Det er viktig at representantene fra Oslo kan gå sammen om å identifisere problemer som er nasjonale utfordringer i hovedstaden.

Når det gjelder identifisering av problemene, bidrog representanten Syversen godt da han sa at man i Søndre Nordstrand ikke har samme type problemer som vi ser i Groruddalen, hvor bl.a. opprustning av eldre blokkbebyggelse fra 1950-tallet er en stor utfordring – små to- og treromsleiligheter, der mange mennesker med små inntekter, og som kanskje ellers kan være ressursvake, samles på et

bestemt område – Groruddalen, hvor forsøplede og forurensede områder er en stor utfordring, og hvor opphøringen av levekårsproblemer nå er størst i hele byen.

Det er en annen type utfordringer i Søndre Nordstrand. Utfordringene gjelder, som alle har pekt på, først og fremst inkludering, at det er en stor og økende andel, særlig av barn og unge, som har minoritetsbakgrunn. Det er en positiv mulighet, men det kreves sterke og gode inkluderingstiltak. Det er viktig at dette blir tatt opp her på Stortinget i en sånn bredde som man gjør i denne debatten, for her må vi få hele landet med oss. Hele Stortinget og Regjeringen må se at disse utfordringene kan sammenlignes med den type utfordringer vi har hatt i distriktspolitikken i Finnmark, Nord-Troms og andre steder, for det er en stor befolkning. I de områdene vi snakker om nå, bor det over 200 000 mennesker som står overfor disse utfordringene. Her må hele samfunnet være med på å bidra.

Når det så gjelder disse tiltakene for inkludering av barn og unge, som er hovedutfordringen i Søndre Nordstrand bydel, og der ressursene bør konsentreres, må vi prøve å bli enige, sånn at vi ikke havner opp i traurige diskusjoner om hva som er den beste modellen, når vi nå er enige om at det skal satses.

Når det gjelder diskusjonen om gratis kjernetid i barnehagene, med tanke på erfaringer fra Gamle Oslo bydel, mener jeg at det er viktig at tilbudet gis til alle barn i disse områdene, for det er snakk om inkludering, det er snakk om å lære norsk av hverandre. Det er snakk om at minoritetsbarn skal lære norsk kultur av norske barn, og det er snakk om at norske barn skal lære om minoritetsbarnas kultur, sånn at de får en god bakgrunn og en god start på skolehverdagen senere. Det vil jo være mange andre som har problemer med norsk enn dem som Byrådet nå har plukket ut i Oslo, og som vil få problemer i skolen. Jeg vil derfor tro at det for Høyres del vil være fint om Stortinget kan ha en større ambisjon, om Regjeringen kan ha en større ambisjon enn bare å plukke ut de aller svakeste, nemlig at man skal gi gratis kjernetid til alle i disse områdene hvor vi har en stor andel minoritetsbarn. Jeg synes derfor det initiativet som har kommet fra ministeren på det området, er svært positivt og helt riktig for å oppnå det vi er ute etter, nemlig inkludering.

Så et par tiltak til, som er avgjørende for å inkludere barn og unge: Mange familier med minoritetsbakgrunn har ikke de samme forutsetninger for å hjelpe med lekser, ha pc hjemme for å bidra til hjemmearbeidet, slik kanskje norske barn kan ha. Derfor er leksehjelp for alle i disse områdene en viktig nøkkel – og her mener jeg alle barn, ikke bare minoritetsbarn.

En tredje utfordring, som også er en nasjonal utfordring, gjelder frafallet i videregående skole, som har ligget opp mot 40 pst., ifølge undersøkelser som er gjort i disse områdene knyttet til den forrige regjeringens storbymelding. Lærlingplasser er en hovedutfordring. Utdanningsministeren har sagt at han har en arbeidsgruppe som jobber med det nå, og som vil komme med tiltak i forbindelse med neste statsbudsjett. Her må vi få styrke i disse inkluderingstiltakene for å hindre at barn og unge faller utenfor og ikke får en god start. Da gjelder det at man både fra

Oslos side og fra Stortingets side påtar seg det ansvaret. I den forbindelse vil jeg si at staten på sett og vis har begynt, da man forhindret nye kutt i Søndre Nordstrand bydel med tilleggspolisjonen til statsbudsjettet i høst, der Søndre Nordstrand bydel fikk 12–13 mill. kr og nye kutt i fritidstilbudet ble forhindret. I 2003 ble Hallagerbakken fritidsklubb nedlagt.

Jeg håper derfor at Stortinget oppfyller sine forpliktelser med hensyn til å gjennomføre inkluderingstiltak med styrke når meldingen kommer, og at også byrådet i Oslo følger opp.

Britt Hildeng (A) [13:05:52]: Det tok flere år før Stortinget erkjente at Oslo, både som hovedstad og som den eneste virkelig store by i Norge, hadde og har spesielle utfordringer som krever en spesiell oppmerksomhet fra regjering og storting. Denne erkjennelsen resulterte i den store indre øst-satsingen – et spleiselag mellom stat og kommune, en satsing som har resultert i en fysisk og sosial rehabilitering av et tidligere forslummet område i Oslo. Den dynamikken som er i Oslo og Oslos utvikling, tilsier imidlertid at det fortsatt er behov for at stat og kommune tar et felles ansvar for de utfordringene som eksponeres i Oslo, bl.a. som følge av at Oslo er selve motoren i utviklingen av et flerkulturelt, nasjonalt samfunn.

For noen år siden satte drapet på Benjamin Holmlia og Søndre Nordstrand på norgeskartet. Situasjonen fortalte om et samfunn med sterke spenninger, rasistiske undertoner og sosial ulikhet. Men situasjonen viste også potensialet i samfunnet: et engasjert nærmiljø, sterke frivillige organisasjoner, ungdomsklubber med engasjerte miljøer, idrettsarbeid som drives antirasistisk. Umiddelbart stilte også storsamfunnet opp med støtte for at disse gode kreftene skulle kunne videreføres. Så har imidlertid det skjedd, slik det ofte skjer, at den spontane støtten forblir spontan, og at det langsiktige arbeidet for å utvikle nærmiljøet på Holmlia og Søndre Nordstrand stopper opp. Her, som i andre bydeler i Oslo – som i Groruddalen, og som i Gamle Oslo – legges viktige barnehagetilbud, ungdomstilbud og integreringstiltak ned.

Søndre Nordstrand er den bydelen i Oslo som har den sterkeste voksende befolkning. 30 pst. av befolkningen er mellom 0 og 17 år, mot 20 pst. når det gjelder resten av befolkningen. Bydelen har skolekretser med mer enn 90 pst. innvandrere. Innvandrere utgjør 37 pst. av befolkningen, mot 18 pst. i snitt for Oslo.

Vi har sett et sterkt nærmiljø, men det potensialet som ligger i bruken av dette nærmiljøet, undermineres bl.a. av bydelens økonomiske situasjon og av Oslos generelle økonomiske situasjon. Store underskudd i bydelen har gjort at mange frivillige organisasjoner mister sin støtte, eller får sin støtte redusert. Bemanningen i ungdomsklubbene skjæres ned, og klubber legges ned. Ressurssenteret som Røde Kors har i bydelen – et veldig flott tiltak – får sine bevilgninger redusert. Ennå er det et rikt organisasjonsliv på Søndre Nordstrand, men det må få muligheter til å videreutvikles. Og jeg føler vel at det budskapet som kommer fra debatten i Stortinget i dag, er at det fellesan-

svar som Oslo og staten tidligere har vist for Oslos utvikling, fortsatt må videreføres, også på Søndre Nordstrand.

Regjeringen har varslet at den vil komme tilbake med en hovedstadsmelding og en storbymelding, og statsråden sa i sitt innlegg at her ville man komme tilbake til en del av de problemstillingene som man har fokusert på i denne interpellasjonsdebatten.

Jeg tror det blir en veldig viktig melding, og den vil kunne danne grunnlaget for det nødvendige og langsiktige arbeidet som skal til for at en skal kunne møte de utfordringene som det flerkulturelle Oslo har, og som det flerkulturelle Norge har.

Marit Nybakk (A) [13:11:28]: La meg slutte meg til rosen til interpellanten, men også til det som er sagt her, og til den bredden som har vært i denne debatten, som flere talere har vært inne på. Det er veldig viktig at Oslo-benken og partiene står samlet om noe så viktig som å videreutvikle de bydeler i Oslo som har store utfordringer. Interpellanten berører jo her utviklingen i en av Oslos mest flerkulturelle bydeler – kanskje den mest flerkulturelle, som mange har vært inne på.

Jeg vil gjerne understreke at ansvaret for utviklingen her, som i andre deler av hovedstaden med høy andel innbyggere med innvandrerbakgrunn, må være delt mellom stat og kommune. Det er et av de viktigste budskapene, tror jeg, fra denne debatten.

Det er viktig at regjering og storting erkjenner at å gjøre minoritetsgruppene funksjonsdyktige i samfunnet vårt, er noe som kommer alle i Norge til gode, for vi skal nemlig leve side om side. Det er også viktig at sentrale myndigheter erkjenner at den store flerkulturelle byen er Oslo.

Derfor må Oslo kommune og staten ha en felles dugnad for å utvikle et inkluderende samfunn. Stikkord her er barnehager, skolepolitikk, norskopplæring, leksehjelp, arbeidstrening og arbeid. Særlig fokus må rettes mot innvandrerkvinner, både når det gjelder språkundervisning, kvalifisering og arbeid. Det er kvinnene som stort sett tar vare på ungene i en del av disse miljøene. Gratis kjernetid i barnehager og f.eks. en åpen barnehagedag i uken, der foreldre og barn kan komme, har man jo hatt i Søndre Nordstrand, og det er viktige tiltak i en inkluderingsprosess. Når det gjelder gratis kjernetid, kan jeg ikke begripe meg på de partiene som sier at dette ikke skal gjelde alle i et område. Det er jo nettopp ved at barn med norsk bakgrunn og innvandrerbakgrunn kommer sammen, at barn kan lære av hverandre.

Britt Hildeng nevnte det rasistisk motiverte drapet på Holmlia. La meg legge til at det var bred politisk enighet etterpå om at det skulle satses på ungdom i bydel Søndre Nordstrand. Det er dessverre det motsatte som skjer. Tiltak for barn og unge blir saldert bort, rett og slett fordi de ikke er lovpålagte. Mange år med dårlig kommuneøkonomi har dermed redusert satsingen på barn og unge i en bydel med veldig lav gjennomsnittsalder og store inkluderingsutfordringer.

Jeg skal ikke gjenta en del av den statistikken som har vært tatt opp tidligere, men det at man i bydelen har Oslos største andel barn og unge og den største innvandrerandel

i Oslo, er en kombinasjon som gjør at dette ikke bare er en sak for bydelen og kommunen, men det må være et av de områdene som det legges størst vekt på i Regjeringens inkluderingspolitikk.

Vi har hatt, og har, hovedfokus på Groruddalen, der stat og kommune selvfølgelig også må ha et spleiselag, bl.a. for å rydde opp i gamle synder som særlig statlige etater har begått, ikke minst samferdselsetater. Groruddalsplanen er svært viktig for oss og har veldig høy prioritet. Vi må likevel ikke glemme andre områder med store utfordringer. Tiden går veldig lett fra oss. Vi har ikke råd til å la unge mennesker med innvandrerbakgrunn vokse opp til en usikker tilværelse uten fullført skolegang, eller arbeid, uansett hvor i Oslo de bor. Søndre Nordstrand må man etter min oppfatning fokusere særskilt på. Jeg regner også med – og det er til statsråden – at når hovedstadsmeldingen kommer, vil man også fokusere spesielt på denne bydelen, men kanskje først og fremst på integrering av folk med annen bakgrunn i Oslo som sådan, og at tiltak målrettes mot grupper og enkeltindivider, slik det tidligere er sagt.

Odd Einar Dørum (V) [13:16:23]: Jeg skal med den løsningsorienterte tonen som er her, ikke gå inn i et forsøk på elendighetsbeskrivelser. Jeg er gammel nok til å huske tvangsbyfornyelsen i Oslo. Jeg skal ikke rippe opp i det, det ville kunne blitt pinefullt for mange som sitter i salen. Det måtte en bred koalisjon til den gangen for å rydde opp i dette, og det kostet ca. 1 milliard kr – men la det ligge.

Det viktigste er å være løsningsorientert. Det løsningsorienterte synes jeg er gjenspeilet i alle innleggene, men først og fremst hos statsråden, fordi han sitter med ansvaret. Han har for det første vært inne på det som representanten Syversen tok opp, at vi ikke kan vente med å gjøre noe i Søndre Nordstrand, fordi vi skal gjøre noe i Groruddalen. Vi er nødt til å gripe sjansen nå og være ute i rett tid. Det andre jeg syntes statsråden tok på en svært bra måte, var hvordan man kan tenke på det som er viktig nasjonalt og lokalt, også med en lokal frihet. Det er det flere som har vært inne på. Den lokale friheten er ganske viktig.

Jeg vil også benytte sjansen til å si at dette selvfølgelig primært er et ansvar for byen Oslo. Byen Oslo har gjort mye, ikke minst gjennom sin egen skole. Jeg må si som utdanningspolitiker at jeg skulle gjerne sett at Oslo-skolen hadde vært gjenstand for debatt i stortingssalen. Den skolen som oftest debatteres her, ligger et sted på landet, i en kommune med 10 000 innbyggere, en slags norsk gjennomsnittskommune med en lykkelig sammensetning, nesten lik Kardemomme by, og hvor minoritetsbefolkningen er maskoter. Det er slik det ofte ser ut. Jeg ønsker ikke at vi skal snakke om det på en annen måte enn det det er, nemlig at det er mennesker med ulik bakgrunn, som skal ses på som individer, med dyp respekt, og med den grunnleggende holdning at alle mennesker i dette land har både rettigheter og plikter. En kan gjerne stjele et gammelt arbeiderpartislager, som lyder slik: Gjør din plikt, og krev din rett! Det er god moral, så lenge man skjønner at noen mennesker er små mennesker, og må møtes fordi

de er barn, og at noen mennesker sliter med livet, og må møtes fordi de sliter litt med livet. Så lenge vi har den innsikten med oss, individ for individ, uansett hvordan vi ser ut, har vi en sjanse til å lykkes.

Det er det som er grunnholdningen som jeg har tatt opp i interpellasjonen, og som jeg føler har preget innleggene, og ikke minst statsrådets innlegg. Dette er mer enn at Oslo-benken holder et møte i stortingssalen og får tilslutning av andre. Dette er viktige nasjonale spørsmål som gjenspeiler seg i landets hovedstad, og som krever et samarbeid mellom lokale myndigheter, som har et tungt ansvar, og nasjonale myndigheter, som har sitt ansvar.

Når det gjelder Groruddalen, er det ikke noen tvil om at i sentrale deler av Groruddalen ser det ut som om et troll har stått opp om morgenen, slengt om seg med alt og vært grettent, og så har gått og lagt seg etterpå. Å rydde opp i det er noe vi får komme tilbake til. Det er ikke noen motsetning mellom å gjøre det som representanten Nybakk kalte å rydde opp med hensyn til unnlattessynder, og å gjøre det som vi nå føler vi har bred vilje til å gjøre i Oslo sør, i Søndre Nordstrand. Jeg er glad for det.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [13:19:42]: Jeg takker også for en interessant debatt. Det er klart at en enkel gutt fra landet, som jeg er, har hatt en bratt læringskurve etter at jeg fikk ansvaret for integrerings- og inkluderingspolitikken. Det er ikke minst viktig og interessant for meg å ha en tett dialog med Oslos politikere og innbyggere. Jeg tror at det er en enkel, grei og rett analyse å komme med at lykkes vi ikke med inkluderingspolitikken i Oslo, så mislykkes vi med den i Norge. Det er her vi har de største utfordringene, og det er her vi har all grunn til å ta ekstra tak. Jeg ser fram til et fortsatt godt samarbeid med hele Oslo-benken om inkluderingsutfordringene i Oslo.

Det har vært stor grad av enighet og ikke grunnlag for å kommentere mye uenighet, men jeg vil si noen få ord om dette forsøket med å gjennomføre gratis kjernetid i barnehagene i Oslo, som har vært omtalt en del i media i det siste. La meg først få lov til å understreke at denne oppmerksomheten fra Høyre er litt rørende i så måte. Det var nødvendig å gå inn på statsråd Erna Solbergs forslag til statsbudsjett, og rydde penger på plass til i det hele tatt et forsøk med gratis kjernetid. Så hadde det ikke vært for at vi fikk et regjeringsskifte, hadde vi i og for seg ikke hatt noe å diskutere, for da hadde det vært null kroner til forsøk med gratis kjernetid i Oslo. Punkt 1 må være at er det noen som skal gå litt stille i dørene her, må det være Høyre.

Punkt 2: Jeg er nok en politiker som ikke mener at det viktigste her er å trekke opp prinsipielle forskjeller der det ikke er helt nødvendig å gjøre det. Jeg har rett og slett spurt meg: Hvordan får vi mest mulig integrering og inkludering ut av de 10 mill. kr som vi tross alt har satt av? Å lansere et forsøk, f.eks. i Søndre Nordstrand eller i Groruddalen, som handler om at alle de som nå har 4–5-åringer i barnehagen, fortsatt skal betale, og at vi skal plukke ut noen med innvandrerbakgrunn som skal få gratis barnehage – i de samme barnehagene der andre betaler nor-

mal barnehagepris – og så si at det skal være starten på et forsøk for å få til økt inkludering, det har jeg altså grunnleggende sett ikke noen tro på. Jeg tror at en politikk som diskriminerer etniske nordmenn til fordel for folk med en minoritetsspråklig bakgrunn, ville blitt starten på en stor strid. Det ville ha vært en veldig dårlig start på et forsøk med en god inkluderingspolitikk, og jeg vet om noen som da i hvert fall ville ha fått vann på mølla.

Presidenten: Sak nr. 3 er dermed ferdigbehandlet.

S a k n r . 4

Referat

1. (158) Forslag fra stortingsrepresentantene Kari Kjønaas Kjos, Kenneth Svendsen, Harald T. Nesvik og Robert Eriksson om at personer med opptjening av rettigheter i folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge (Dokument nr. 8:50 (2005-2006))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (159) Forslag fra stortingsrepresentantene Børge Brende, Ivar Kristiansen og Petter Løvik om en handlingsplan for å hindre forsyningskrise i kraftforsyningen til Trøndelag og Møre og Romsdal (Dokument nr. 8:52 (2005-2006))
3. (160) Forslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen, Bård Hoksrud, Anders Anundsen, Jan Arild Ellingsen, Per Roar Bredvold, Jan-Henrik Fredriksen og Ulf Erik Knudsen om utvidet deltakelse i forsøket med ny forvaltningsordning for motorferdsel i utmark (Dokument nr. 8:57 (2005-2006))
4. (161) Forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Per-Willy Amundsen, Torbjørn Andersen, Ib Thomsen og Tord Lien om lokal forvaltning av arealer i strandsonen og andre områder (Dokument nr. 8:58 (2005-2006))
5. (162) Forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen og Tord Lien om en energipolitisk handlingsplan (Dokument nr. 8:59 (2005-2006))
Enst.: Nr. 2–5 sendes energi- og miljøkomiteen.
6. (163) Forslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter og Ulf Leirstein om at skatteplikten for arbeidsgiverbetalte kommunikasjonstjenester (mobiltelefon og Internett) bortfaller (Dokument nr. 8:51 (2005-2006))
7. (164) Forslag fra stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Kåre Fostervold, Gjermund Hagesæter, Ketil Solvik-Olsen og Tord Lien om å fjerne særavgiften på sjokolade- og sukkervarer (Dokument nr. 8:56 (2005-2006))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes finanskomiteen.
8. (165) Tilleggsbevilgninger i 2006 knyttet til etablering av en ny krisestøtteenhet som skal bidra med støttefunksjoner til departementene og Regjeringens

- kriseråd i deres krisehåndtering. (St.prp. nr. 44 (2005-2006))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
9. (166) Forslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Arne Sortevik, Robert Eriksson, Harald T. Nesvik og Åge Starheim om å finansiere tilbygg ved Hopen videregående skole i Revidert nasjonalbudsjett (Dokument nr. 8:55 (2005-2006))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
10. (167) Forslag fra stortingsrepresentantene Lars Sponheim og Odd Einar Dørum om oppnevning av en kommisjon for personvern (Dokument nr. 8:54 (2005-2006))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
11. (168) Samtykke til tiltredelse av Den internasjonale konvensjon om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøyer av 7. juni 1995 (St.prp. nr. 45 (2005-2006))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
12. (169) Norges deltakelse i europeiske romfartsprogrammer (St.prp. nr. 46 (2005-2006))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
13. (170) Forslag frå stortingsrepresentantene Petter Løvik og Øyvind Halleraker om å vurdere organisering av utbygging og drift av E 136 Ålesund – Oppland grense som offentlig privat samarbeid (OPS)-prosjekt utan bompengar (Dokument nr. 8:53 (2005-2006))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.25.
